

BOSNA I HERCEGOVINA / FEDERACIJA BIH
Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
Šumarski program Federacije Bosne i Hercegovine
Savjet za izradu Šumarskog programa Federacije Bosne i Hercegovine

Ugovor broj: **BA - Add. Fin. – 37991- BOS – CQ – SA – CS – 10 – 1. A.1 – 5**

„R a z v o j l o v s t v a“

“CEPOS” Centar za podršku održivom gazdovanju šumskim resursima,
Kolodvorska 13/II, Sarajevo

Saša Kunovac mr. sc
Živko Rapaić mr. sc
Marijan Grubešić Prof. dr. sc
Bajram Pešković dipl. ing šum.

Završni Izvještaj

SADRŽAJ

1.0 Uvod	strana 3
2.0. METODOLOGIJA	strana 5
3.0. DJELOKRUG RADA	strana 5
3.1. ZAKONODAVSTVO	strana 5
3.1.1. Pregled i rezime međunarodnih propisa i evropskog zakonodavstva	strana 5
3.1.2. Zakonodavstvo Federacije Bosne i Hercegovine	strana 11
3.2. UPRAVLJANJE I GAZDOVANJE LOVIŠTIMA	strana 15
3.2.1. Ustanovljenje, rejonizacija i kategorizacija lovišta	strana 15
3.2.2. Ustanovljenje katastra za lovišta	strana 16
3.2.3. Izrada lovnih osnova	strana 17
3.2.4. Upravljanje i inspekcijski nadzor u lovištima	strana 18
3.3. RAZVOJ LOVNOG TURIZMA	strana 20
3.3.1. Model izrade katastra vrijednosti lovišta prema kriterijima kvalitete infrastrukture, kao ponude za lovni turizam;	strana 21
3.3.2. Razvoj i načini uključivanja lovnog turizma u ponudu turističkih agencija uz razvoj alternativnih ponuda (npr. foto-safari i sl.)	strana 21
3.4. KONTROLISANI UZGOJ DIVLJAČI	strana 23
3.4.1. Analiza stepena razvoja, inteziteta i oblici zastupljenosti kontrolisanog uzgoja divljači	strana 23
3.4.2. Pregled međunarodnih praksi	strana 23
3.4.3. Izrada prijedloga i preporuka za osnivanje uzgojnih farmi za sitnu i krupnu divljač (uzgajališta, fazanerije, jarebičarnici, pačarnici, uzgoj krznašica i itd.)	strana 24
4.0. NACRT KLJUČNIH PRINCIPA/NAČELA	strana 24
5.0. NACRT CILJEVA I AKCIONOG PLANA	strana 27
6.0. PRIJEDLOG FINANSIJSKOG OKVIRA	strana 32
7.0. ORGANIZIRANJE JAVNE RASPRAVE	strana 36
8.0. RAVNOPRAVNOST POLOVA	strana 37
LITERATURA	

Lista skraćenica:

VF- Vlada Federacije

VK- Vlada Kantona

SK – Skupština kantona

FMPVŠ – Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

KMPVŠ – Kantonalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

NI – Naučne institucije

KL – Korisnici lovišta

LS – Lovački savezi

PF – Parlament Federacije

1.0. UVOD:

U okviru izrade Šumarskog programa Federacije BiH, predviđeno je da se izrade 23 stručne studije čiji je cilj da daju doprinos finalizaciji ključnih ciljeva, strategija i akcionih planova, uključujući i izgradnju odgovornosti za implementaciju istih u Federaciji BiH.

Šumarski program Federacije će, poštujući međunarodne dogovore i obaveze, definirati opštu politiku šumarstva i politiku gospodarenja sa divljači na području Federacije, orijentiranu u pravcu očuvanja i trajnosti gospodarenja šumama uključujući održavanje i unapređivanje biodiverziteta u šumama i na šumskom zemljištu.

Šumarski program Federacije BiH će se sastojati iz dva dijela:

- a) opšti dio, u kojem će biti određeni glavni ciljevi, principi i generalne smjernice za trajno gazdovanje šumama u Federaciji na osnovu aktuelnog statusa šuma uvažavajući međunarodno dogovorene smjernice za trajno gazdovanje šumama;
- b) izvedbeni dio u kome će biti postavljeni i razrađeni ciljevi i određeni načini realizacije, uključujući finansiranje, za njihovo ostvarivanje u određenom roku.

Opšti dio Šumarskog programa Federacije donosi Parlament Federacije Bosne i Hercegovine i isti će se donijeti za dugoročni period.

Izvedbeni dio Šumarskog programa Federacije BiH će Vlada Federacije Bosne i Hercegovine usvojiti na period od 5 godina i isti će predstavljati osnovu za korištenje budžeta Federacije i budžeta kantona u skladu sa odredbama Zakona.

Osiguranje zaštite prirode je važna odgovornost za buduće generacije, za političare i druge koji donose odluke, kako na Evropskom tako i na nivou pojedinih zemalja, pa i Bosne i Hercegovine. Ovaj cilj se postiže **integralnim upravljanjem** prirodnim resursima.

Dugoročno, zaštita prirode je, u principu jedino moguća ako je sama po sebi nusproizvod korištenja prirodnih resursa. Održivo korištenje prirodnih resursa u konformizmu sa globalnim ciljevima u zaštiti okoline, trebalo bi u stvari, da postane fundamentalni princip politike u Bosni i Hercegovini, kao zemlji koja se jedino sa tim može mjeriti sa zemljama EU. Sve vrste divljači su prirodno predispozicirane za razmnožavanje i uvećanje populacije. U svakom reproduktivnom periodu, broj jedinki raste. Cilj lovnog gospodarenja i jeste da taj broj raste sve do granice postojećeg prirodnog kapaciteta staništa. Prelazak tog praga uzrokuje povećane štete od divljači na drugim privrednim granama ili pogoršano zdravstveno stanje i opadanje kvaliteta kod same divljači. Priroda, svakako, uzima dio ovih populacija prije slijedeće reproduktivne sezone odgovarajućim mehanizmima (gladovanje, loši vremenski uslovi, bolesti i paraziti, predacija, itd.).

Izbor između dvije opcije: ostaviti populacije divljači da budu reducirane ovim prirodnim mehanizmima, ili ih reducirati korištenjem-lovom - ne bi trebao biti upitan. Ruralni egzodus, u Bosni i Hercegovini, odnosno slijevanje stanovništva u urbane sredine, uslijed ratnih dešavanja, je više nego izražen. Mnogi ljudi mogu biti voljni da žive u ruralnim oblastima zato što cijene vrijednosti i prednosti prirodnog i zdravijeg okruženja, i prihvataju rad u takvim uslovima uz manje prihode nego u gradu. Ali za sve to, zahtijevaju minimum infrastrukture, komunikacija, komfora i rekreativnih aktivnosti-posebno lova. U mnogima od ovih zajednica, lovstvo može imati važnu ulogu u osiguranju socijalne kohezije, a u isto vrijeme nudeći alternativu ili u najmanju ruku jednake prihode u različitim sektorima: uređenje lovišta, lovočuvari, lovni turizam, smještajni kapaciteti, trgovina autohtonim proizvodima, itd. kroz ko-ordiniranu i koherentnu ruralnu politiku, Bosna i Hercegovina bi trebala ohrabrivati i podržavati pilot projekte koji ilustruju kako tradicionalne aktivnosti-kao lovstvo-mogu doprinijeti ekonomiji i socijalnoj infrastrukturi određenog područja. Ovo bi takođe doprinijelo boljoj ravnoteži i razumijevanju između urbanih i ruralnih zajednica.

Odredbe **Ustava** Federacije Bosne i Hercegovine Parlament Federacije BiH da zakonskim odredbama uredi i obezbijedi sistem zaštite i gazdovanja sa obnovljivim opštim prirodnim resursima u državnom vlasništvu u koja spada i **divljač**. Ova ustavna obaveza je ostvarena donošenjem **Zakona o lovstvu**.

U skladu sa projektnim zadatkom izvršena je analiza i procjenu stanja u oblasti lovstva u pogledu upravljanja, kontrole i gazdovanja lovištima, dostignuti stepen i korištena metodologiju za ustanovljenje lovišta, stanje katastra lovišta, stepen razvoja i komercijalizacije lovnih usluga, te analiza važećeg domaćeg zakonodavstva i njegovu usklađenost sa relevantnim međunarodnim propisima i evropskim zakonodavstvom.

Nastojalo se definisati glavne ciljeve razvoja lovstva u Federaciji BiH, odrediti glavne strateške ciljeve, principe i razraditi generalne smjernice za potrebe razvoja lovstva i trajnog gazdovanja divljači.

Djelokrug rada se odnosio na pregled domaćih i međunarodnih zakonskih propisa, analizu i ocjenu sadašnjeg stanja u pogledu ustanovljenja lovišta, katastra lovišta, izrade i odobravanja lovnih osnova, inspeksijske kontrole, stanja u oblasti lovnog turizma te kontrolisanog uzgajanja divljači.

2.0. METODOLOGIJA

- Za uvid u međunarodne i domaće propise i zakonodavstvo analizirali smo odredbe važećih međunarodnih Konvencija i direktiva kao i aktuelnih domaćih zakonskih propisa.
- Za uvid u sadašnje stanje u pogledu ustanovljenja i dodjele lovišta na gazdovanje poslužili smo se upitnikom, prezentiranim i odobrenim u Početnom Izvještaju, koji je prosljeđen kantonalnim ministarstvima.
- Za uvid u stanje ustanovljenja katastra lovišta poslužili smo se aktuelnim Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja katastra lovišta i uporedili ga sa obrascem LPO1 iz Pravilnika o sadržaju, načinu izrade i nosiocima izrade lovnoprivredne osnove.
- Za uvid u stanje izrade i važenja lovnih osnova obratili smo se Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, koje je prema Zakonu o Lovstvu FBiH nadležno za odobravanje istih.
- Za analizu pravog okvira i postojeće metodologije za izradu lovnoprivrednih osnova koristili smo aktuelni Pravilnik o sadržaju, načinu izrade i nosiocima izrade lovnoprivredne osnove.
- Za analizu upravljanja i inspeksijskog nadzora u lovištima zatražili smo kopije zapisnika Federalnog lovnog inspektora.
- Za analizu stepena razvoja, oblika i nivoa zastupljenosti lovnog turizma koristili smo postojeće i dostupne podatke iz FBiH i zemalja u okruženju, kao i iskustva Rumunije.
- Za analizu kontrolisanog uzgajanja divljači koristili smo postojeće zvanične podatke u FBiH, kao i iskustva susjednih zemalja te međunarodna iskustva.

3. DJELOKRUG RADA – REZULTATI PROVEDENIH ANALIZA

3.1. ZAKONODAVSTVO

3.1.1. Pregled i rezime međunarodnih propisa i evropskog zakonodavstva

Međunarodne Konvencije koje uređuju pitanja zaštite i gazdovanja sa divljači su brojne, a BiH je do današnjih dana prihvatila i potpisala neke najznačajnije, među kojima su za pitanja lovstva najvažnije Bernska Konvencija, Cites Konvencija i Konvencija o biološkoj raznolikosti. Nažalost, i pored toga što je prošlo više od dvije godine od potpisivanja najvažnijih Konvencija za razvoj Lovstva u Bosni i Hercegovini (Bern i CITES), po pitanju implementacije ovih Konvencija nije urađeno ništa.

• Konvencija o biološkoj raznolikosti (*“Sl. glasnik BiH”, broj: 13/02*);

Osnovni ciljevi ove Konvencije, su očuvanje biološke raznolikosti, održivo korištenje njenih komponenti te pravedna raspodjela dobrobiti koje proizlaze iz korištenja genetskih izvora, na način koji uključuje prikladni pristup genetskim izvorima kao i prijenos odgovarajućih tehnologija, uzevši u obzir sva prava nad tim izvorima i tehnologijama, kao i način koji uključuje odgovarajuće finansiranje.

Konvencija obavezuje na očuvanje i unapređivanje postojećeg biodiverziteta u zemljama potpisnicama, te njegovo održivo korištenje na dobrobit svih (Član 2.). Konvencija precizira, da svaka zemlja ima suvereno pravo na korištenje vlastitih prirodnih resursa, uz osiguranje da te aktivnosti neće ugroziti raznolikost u drugim zemljama i područjima koja su van nadležnosti pojedinih zemalja (Član 3). Konvencija obavezuje potpisnice na saradnju u graničnim područjima, te očuvanje i održivo korištenje biodiverziteta (Član 5.) u Članu 6, potpisnice se obavezuju na izradu planova i strategija za očuvanje i održivo korištenje biodiverziteta na državnom nivou. Potpisnice su obavezne da identifikuju odgovarajuća staništa sa velikim diverzitetom, odnosno velikim brojem rijetkih, vrijednih ili ugroženih vrsta, te od visoke ekonomske, kulturne i naučne vrijednosti, precizirane u Dodatku I i II, ove konvencije.

Identifikovani problemi

- *BiH nije u potpunosti implementirala ovu Konvenciju niti završila razvoj nacionalne strategije, planova ili programa za očuvanje i održivo korištenje biološke raznolikosti ili u tu svrhu usvojila neke postojeće strategije, planove ili programe. Takođe, u skladu sa odredbama Konvencije neophodno je uklopiti, koliko je to moguće i prikladno, očuvanje i održivo korištenje biološke raznolikosti u odgovarajuće sektorske i međusektorske planove, programe i politiku.*
- *Sa aspekta lovstva, u FBiH danas ne postoje administrativno izdvojena područja sa prvenstveno očuvanim prirodnim uslovima i kvalitetnim staništima, u kojima se **planski i racionalno** gazduje, a koja su istovremeno pod odgovarajućom brigom institucija sistema, kao što su bila nekadašnja Posebna lovišta, koja su još od vremena Austro-Ugarske prvi oblici **zaštite prirode i biodiverziteta u BiH**, te su dala nemjerljiv doprinos u očuvanju, promociji i održivom korištenju biodiverziteta u Bosni i Hercegovini.*
- *Ne postoji razvijena, sistematska i stalna saradnja sa susjednim i zemljama u regionu po pitanju očuvanja i održivog korištenja biodiverziteta.*

Prijedlog mjera

- *Aktivno uključivanje u izradu planova i programa i dopunu postojećih, kao i dovršavanje nacionalne strategije.*

- *Predložiti Vladi FBiH ustanovljenje Posebnih lovišta prema njihovoj istorijskoj, kulturnoj, naučnoj, socijalnoj vrijednosti kao i prema očuvanosti biodiverziteta.*
- *Zajedno sa Ministarstvom šumarstva, poljoprivrede i vodoprivrede RS inicirati i ostvariti saradnju sa nadležnim organima u Hrvatskoj, Srbiji, Crnoj Gori, Sloveniji i Makedoniji, te pokrenuti izradu plana upravljanja prvenstveno populacijama velikih karnivora i drugih vrsta čija staništa i populacije dijelimo sa ovim zemljama.*
- *Održivo korištenje biodiverziteta (divljači u ovom slučaju) treba provoditi u skladu sa mogućnostima staništa za odgovarajuće vrste unutar pojedinih lovišta i odobrenim godišnjim planovima u skladu sa ZOL. Za medvjeda i divokoza, ove planove treba donositi i odobravati na nivou Uzgojnih područja, kako je i predviđeno odgovarajućim Odlukama.*

• **Bernska konvencija o zaštiti evropskih divljih vrsta i prirodnih staništa - Bern 1979, („Sl. glasnik BiH“, broj: 8/08)**

Usvojena u Bernu 1979. godine, obavezuje na uvažavanje i primjenu predviđenih mjera za zaštitu vrsta divlje flore i faune i njihovih staništa navedenim u Dodacima Konvencije: I - gdje su pobrojane biljne vrste, II - u kojem su pobrojane *strogo zaštićene* životinjske vrste koje je zabranjeno iskorišćavati, uznemiravati ili ugrožavati njihova staništa, među kojima su za nas posebno interesantni: medvjed, vuk i veliki tetrijeb, dok je podvrsta risa, navedena u ovom Dodatku nestala sa prostora BiH još 1911 godine (*Lynx pardinus*-autohtoni balkanski ris). U dodatku III, pobrojane su zaštićene životinjske vrste, koje mogu biti predmet gazdovanja, a za nas su interesantne Divokoza i Ris (*Lynx lynx*-Karpatska rasa koja je 1971 introdukovana u bivšu državu-Slovenija i odatle se preko Hrvatske proširila i na BiH, te mali tetrijeb-ruževac, koji je takođe pobrojan u ovom dodatku. U Dodatku IV, navedene su zabranjene metode i sredstva hvatanja, ubijanja i proganjanja vrsta obuhvaćenih Konvencijom, a koje se u velikoj mjeri poklapaju sa našim zakonskim propisima o nedozvoljenim načinima i sredstvima lova.

S obzirom da Bosna i Hercegovina, nije izrazila nikakve rezerve po pitanju izuzeća statusa zaštite vrsta pobrojanih u Dodacima II i III, pri potpisivanju Bernske konvencije, na što je prije i prilikom potpisivanja imala pravo učiniti (kao što su to učinile Slovenija, Hrvatska, Makedonija, Bugarska, Češka Republika, Slovačka, te druge zemlje u kojima obitavaju prvenstveno populacije velikih karnivora kao što su npr. vuk i medvjed, a i brojne druge lovne vrste), zemlja se dovela u vrlo neugodnu situaciju sličnu onoj u kakvoj su Srbija i Rumunija od zemalja u bližem i daljem okruženju Bosne i Hercegovine., jer je prema Članu 6., stav a, Konvencije izričito zabranjeno:

„Svi oblici namjernog hvatanja i držanja te namjernog ubijanja“, u što neosporno spada i korištenje divljači odnosno lov.

Konvencijom je predviđeno da zemlja - potpisnica Konvencije u kojoj opstanak ovih vrsta nije ugrožen, može – u skladu sa odredbama člana 9, učiniti slijedeće:

Svaki potpisnik, može učiniti izuzetke od odredaba Članova 4, 5, 6, 7 i od zabrane korištenja vidova hvatanja i ubijanja, pomenutih u Članu 8, ukoliko dokaže da ne postoji drugo zadovoljavajuće rješenje i da izuzetak neće biti štetan za opstanak populacije, podrazumijevajući da se izuzetak odnosi na:

- Zaštitu flore i faune (drugih vrsta);
- Spriječavanje ozbiljnih šteta usjevima, stočnom fondu, šumarstvu, ribnjacima, vodenim tokovima i drugim oblicima vlasništva;

- U interesu javnog zdravstva i sigurnosti, sigurnosti vazdušnog saobraćaja ili drugih vitalnih javnih interesa;
- U svrhe naučnog istraživanja i edukacije, re-populacije, re-introdukcije ili potrebnog razmnožavanja;
- Dozvolu, pod strogo kontrolisanim uslovima, na selektivnoj bazi i ograničenom broju, hvatanje, čuvanje ili druge vidove korištenja određenih vrsta biljaka i životinja u manjem broju.

Potpisnici treba da dostave izvještaj svake dvije godine, Stalnom Komitetu, o izuzecima koji su učinjeni u smislu prethodnog paragrafa. U ovim izvještajima mora se specificirati:

- Populacije koje su ili su bile predmet izuzetaka, i broj primjeraka određene vrste koji je obuhvaćen (samo u slučajevima kada je moguće precizirati broj primjeraka, odnosno za krupnije životinjske vrste) izuzetkom;
- Načine hvatanja i ubijanja koji su dozvoljeni u izuzetku;
- Rizik i okolnosti u vremenu i prostoru, koje su dovele do odobravanja ovakvih izuzetaka;
- Izvršno tijelo vlasti koje je u poziciji da potvrdi da su ovi uslovi bili ispunjeni, i da donese odluke u smislu načina hvatanja i ubijanja koji su mogli biti korišteni, ograničenja i osobe koje su obučene da ih provedu;

Vrste kontrole provedene tokom provođenja izuzetaka od odredaba članova 4,5,6,7 i 8, i putem ugovora se obavezati na donošenje predviđenih zakonskih propisa za provođenje zaštitnih mjera u praksi i o njihovoj realizaciji redovno izvještavati Stalni komitet koji brine o provođenju Konvencije koji ima i pravo nadzora i odobravanja planova gazdovanja ili upravljanja.

Bosna i Hercegovina najprije mora usaglasiti vlastite zakonodavne norme i u njima predvidjeti dalje postupke (kao što je to učinila npr Hrvatska), i u vezi sa time imenovati nadležno tijelo na nivou države (koja je i potpisnik međunarodnih konvencija), koje će podnijeti odgovarajuće argumente za nastavak gospodarenja vrstama pobrojanim u dodacima Konvencija (za nas posebno interesantni medvjed, vuk, ris i divokoza), koji podrazumijevaju utvrđivanje veličine staništa, lovnoproduktivne površine, kapaciteta i brojnosti ovih vrsta, te obrazloženje planiranih zahvata u populacije ovih vrsta. Potrebni preduslovi u BiH već postoje. U entitetskim Zakonima o lovstvu, proglašena su uzgojna područja za medvjeda, te su svi korisnici lovišta unutar uzgojnog područja obavezni da **usaglašeno** donose godišnji plan gospodarenja. U Federaciji BiH, ovakve odredbe postoje i za divokoza.

Veličina staništa, kapacitet i procijenjena brojnost, za najvažnije vrste divljači su vrlo kvalitetno obrađeni i prezentirani u Studiji: „*Ugrožene vrste divljači u BiH*“, koja treba da posluži kao polazna osnova za buduću izradu planova gospodarenja ovim vrstama, a na osnovu njih i svakogodišnjim Akcionim (godišnjim) planovima za svaku pojedinu vrstu. Uz vrste koje su već obrađene, biće potrebno uraditi isto i za jarebicu kamenjarku (*Alectoris graeca*).

Identifikovani problemi

- *BiH nije izrazila nikakve rezerve po pitanju izuzeća statusa zaštite vrsta pobrojanih u Dodacima II i III prilikom potpisivanja;*
- *Konvencija nije implementirana više od dvije godine nakon potpisivanja;*

Prijedlog mjera

- Inicirati implementaciju Bernske konvencije (Konvencija se mora implementirati na nivou BiH, koja je i potpisnica Konvencije)
- Imenovanje (jednog) nadležnog tijela na nivou Bosne i Hercegovine i nadležne naučne institucije Dokaz – da potvrdi da su uslovi iz konvencije bili ispunjeni
- Usklađivanje Zakona o lovstvu i podzakonskih akata sa odredbama Bernske Konvencije
- Organizovano prebrojavanje vrsta divljači koje su obuhvaćene međunarodnim konvencijama
- Podnošenje Izvještaja o stanju populacija ovih vrsta i mogućnosti njihovog korištenja Nadležnom tijelu na nivou BiH
- Izrada Planova gospodarenja za najvažnije vrste obuhvaćene Bernskom Konvencijom
- Prosljeđivanje Izvještaja i Planova Stalnom Komitetu Bernske Konvencije
- Usvajanje Izvještaja od strane Stalnog Komiteta Bernske Konvencije
- Kontinuiran nastavak aktivnosti

• **CITES - Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje flore i faune - Washington 1973, („Sl. glasnik BiH“, broj: 11/08)**

CITES (the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) je međunarodni sporazum između vlada država-potpisnica sa ciljem obezbjeđenja da međunarodna trgovina divljim životinjama i biljkama ne ugrožava njihov opstanak. U vrijeme kad je ideja o pokretanju CITES inicijative nastala (60-tih godina XX vijeka), rasprava o međunarodnom reguliranju trgovine divljim vrstama predstavljala je potpuno nov koncept zaštite. Danas kad raspoložemo saznanjima da je opstanak mnogih važnih vrsta ozbiljno ugrožen, postojanje i dosljedna implementacija ovakvih globalnih konvencija u potpunosti je opravdana.

Za primjenu CITES-a, kao i analizu efekata koje bi ista imala potrebno je utvrditi CITES status važnijih vrsta divljači u BiH. Ti podaci navedeni su u Tabeli 3.

Tabela 3. Važnije vrste divljači u BiH i njihov status u CITES-u

	CITES Lista I	CITES Lista II	CITES Lista III
Vrste divljači	<i>Lutra lutra</i> <i>Tetrao urogallus</i> <i>Alectoris graeca</i> <i>Bonasa bonasa</i>	<i>Ursus arctos</i> <i>Canis lupus</i> <i>Lynx lynx</i> <i>Felis silvestris</i> <i>Rupicapra rupicapra balcanica</i> <i>Perdix perdix</i>	<i>Capreolus capreolus</i>

Primjerci vrsta obuhvaćenih CITES listama mogu biti predmet uvoza/izvoza zemlje članice samo ako posjeduju odgovarajuću dokumentaciju, izdatu od strane nadležne institucije i ako se ista uredno predoči nadležnim organima na mjestu prelaska granice. Podaci o potrebnoj dokumentaciji za izvoz/uvoz divljih vrsta kao i o tome da li se iste nalaze na listi CITES mogu se dobiti putem CITES baze podataka ili kod ovlaštenih državnih institucija.

U zavisnosti od konkretnog slučaja (o kojoj se zemlji – članici radi) postoje određene razlike u zahtjevima koje su posljedica specifičnih odredbi nacionalne legislative. Međutim,

postoje i neke opće odredbe koje se odnose na svaku od tri pomenute liste CITES. Te odredbe su navedene u Tabeli 4.

Tabela 4. Opšte odredbe za vrste obuhvaćene CITES listama I, II i III.

CITES Lista	Aktivnost	
I	Uvoz	Za uvoz jedinki potrebna je uvozna dozvola izdata od strane ovlaštene institucije zemlje uvoznice. Ova dozvola se izdaje samo ukoliko predmet uvoza neće biti korišten prvenstveno u komercijalne svrhe i ako uvoz nije u svrhu koja bi bila štetna za opstanak vrste. U slučaju uvoza živih primjeraka, neophodna je suglasnost nadležne naučne institucije da potencijalni kupac ima odgovarajuću opremu, kapacitete i uslove za smještaj i brigu o uveženim jedinkama
	Izvoz	Za izvoz jedinki neophodna je izvozna dozvola ili re-eksportni certifikat izdat od strane ovlaštene institucije zemlje izvoznice, odnosno zemlje re-exporta. Izvozna dozvola može se izdati samo ako je jedinka legalno nabavljena, ako trgovina neće naškoditi opstanku vrste i ako je uvozna dozvola već izdata. Re-eksportni certifikat se može izdati samo ako je jedinka uvežena u skladu sa odredbama Konvencije a u slučaju živih jedinki ako je izdata uvozna dozvola.
	Ostalo	U slučaju prometa živih jedinki, postupak mora biti takav da se minimiziraju mogućnosti povreda, ugrožavanja zdravstvenog stanja ili surovog tretmana jedinki.
II	Uvoz	Uvozna dozvola nije neophodna ukoliko to nije predviđeno nacionalnim zakonima.
	Izvoz	Za izvoz jedinki neophodna je izvozna dozvola ili re-eksportni certifikat izdat od strane ovlaštene institucije zemlje izvoznice, odnosno zemlje re-exporta. Izvozna dozvola može se izdati samo ako je jedinka legalno nabavljena i ako trgovina neće naškoditi opstanku vrste. Re-eksportni certifikat se može izdati samo ako je jedinka uvežena u skladu sa odredbama Konvencije.
	Ostalo	U slučaju prometa živih jedinki, postupak mora biti takav da se minimiziraju mogućnosti povreda, ugrožavanja zdravstvenog stanja ili surovog tretmana jedinki.
III	Uvoz	-
	Izvoz	Neophodna je izvozna dozvola izdata od strane nadležne institucije te zemlje. Dozvola može biti izdata samo ako je jedinka legalno nabavljena. U slučaju izvoza iz bilo koje druge države, zahtjeva se certifikat o porijeklu izdat od strane nadležne institucije te zemlje. U slučaju re-exporta, neophodan je re-eksportni certifikat izdat od strane države re-exporta.
	Ostalo	U slučaju prometa živih jedinki, postupak mora biti takav da se minimiziraju mogućnosti povreda, ugrožavanja zdravstvenog stanja ili surovog tretmana jedinki.

Ko god ima namjeru uvesti, izvesti ili re-exportirati jedinke CITES vrsta treba da kontaktira nadležno nacionalno tijelo u vezi pravila koja je neophodno primjeniti. Neke zemlje – članice imaju domaće zakonodavstvo koje propisuje strožije mjere kontrole prometa od onih predviđenih CITES-om. U takvim slučajevima, samo slaganje sa odredbama CITES ne podrazumjeva da je takav promet legalan sa aspekta pozitivnih nacionalnih zakonskih propisa.

Svaka zemlja članica CITES mora imenovati jednog ili više ovlaštenih organa (institucija) nadležnih za upravljanje sistemom dozvola i jednu ili više naučnih institucija koje bi vršile savjetodavnu ulogu u pogledu efekata prometa na stanje populacije pojedinih vrsta.

Iako u samoj Konvenciji nisu navedeni specifični zahtjevi koji bi se odnosili na uspostavu izvoznih kvota ili ograničenja u prometu vrstama sa CITES liste, ovim mehanizmom se efikasno regulira međunarodnu trgovinu divljim vrstama faune i flore. Kvote se odnose na tekuću kalendarsku godinu i obično o njihovom donošenju odlučuje sama zemlja – članica mada se u slučaju nekih vrlo ugroženih vrsta npr. *Loxodonta africana* (afrički slon), *Panthera pardus* (leopard) itd. kvote mogu odrediti i na sastanku svih članica.

Već je pomenuto da prije nego država – članica izda neophodnu dokumentaciju kojom se odobrava izvoz vrsta sa Lista I i II, nadležna naučna institucija na državnom nivou mora potvrditi da predloženi izvoz neće ugroziti opstanak vrste. Uspostava izvoznih kvota na nacionalnom nivou zadovoljava prethodni zahtjev – određivanje maksimalnog broja jedinki neke vrste koje se mogu staviti u promet (izvesti) u periodu od jedne godine a da se ne naruši biološki opstanak vrste. Odgovornost kao i posljedice za donošenje kvota snosi sama država – članica, osim ako kvote nisu donešene na sastanku svih članica. Kad neka država odredi godišnje izvozne kvote, preporučuje se da o tome izvijesti CITES sekretarijat koji dalje o tome izvještava druge članice. U cilju onemogućavanja prekoračenja izvoznih kvota, dopušteno je da se na izvoznju dokumentaciji (dozvolama) navede broj jedinki neke vrste koje su već izvežene u tekućoj godini kao i dopuštena godišnja kvota.

U ovom slučaju, aktivnosti koje je potrebno sprovesti za punu implementaciju CITES-a skoro se poklapaju sa onima koje treba provesti za implementaciju Bernske konvencije, s tim što je potrebno imenovati nadležnu naučnu instituciju(e), uz već imenovano nadležno tijelo koje bi tretiralo obje konvencije, kao i ostale međunarodne direktive i konvencije.

Identifikovani problemi

- *Konvencija nije implementirana više od dvije godine nakon potpisivanja;*

Prijedlog mjera

- *Inicirati implementaciju CITES konvencije (Konvencija se mora implementirati na nivou BiH, koja je i potpisnica Konvencije)*
- *Imenovanje (jednog) nadležnog tijela na nivou Bosne i Hercegovine i nadležne naučne institucije Dokaz – da potvrdi da su uslovi iz konvencije bili ispunjeni*
- *Usklađivanje entitetskih Zakona o lovstvu i podzakonskih akata sa odredbama CITES konvencije*
- *Organizovano prebrojavanje vrsta divljači koje su obuhvaćene međunarodnim konvencijama*
- *Podnošenje Izvještaja o stanju populacija ovih vrsta i mogućnosti njihovog korištenja Nadležnom tijelu na nivou BiH*
- *Prosljeđivanje Izvještaja Komisiji CITES konvencije;*
- *Usvajanje izvještaja*
- *Dostavljanje zahtjeva za odobravanje odstrelnih kvota za pojedine vrste divljači Komisiji CITES konvencije*
- *Izrada odgovarajućih CITES obrazaca za Bosnu i Hercegovinu*

• **Smjernice o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore (*Habitats Directive*);**

Ova direktiva je jedan od temeljnih propisa koji reguliše zaštitu prirode u državama Evropske Unije, čije se odredbe i direktive moraju ugraditi u domaće zakonodavstvo. Cilj Direktive je doprinos očuvanju biodiverziteta i divlje flore i faune kroz očuvanje i zaštitu staništa. Kao i Bernska Konvencija, Direktiva obavezuje članice na identifikaciju odgovarajućih, posebno vrijednih staništa, sa životinjskim i biljnim vrstama navedenim u Dodacima direktive. Dodatak I sadrži listu tipova prirodnih staništa od interesa za društvo, a čije očuvanje zahtijeva kreiranje posebnih zaštićenih područja pod posebnim režimom upravljanja. U Dodatku II, pobrojane su biljne i životinjske vrste čije očuvanje, takođe zahtijeva kreiranje posebnih zaštićenih područja pod posebnim režimom upravljanja. U ovom Dodatku nalaze se Medvjed, Vuk, Ris i Divokoza. Dodatak IV, obuhvata vrste od interesa za društvo, a koje su na teritoriji Evropskih zemalja u potrebi uvođenja **stroge zaštite**, te su takođe ubrojani Medvjed, Vuk, Ris i Divokoza. U Dodatku V nalaze se vrste koje mogu biti predmet gazdovanja, te je označeno da su to populacije vuka u Španiji, Estoniji, Finskoj, Litvaniji, Letoniji, Poljskoj i Slovačkoj. Populacija risa u Estoniji, dok su populacije medvjeda i podvrste divokoze koja naseljava BiH, izuzete od gazdovanja. U Dodatku VI, su slično kao u Dodatku IV Bernske Konvencije navedeni zabranjeni vidovi i načini hvatanja, ubijanja i uznemiravanja divljači te narušavanja njihovih staništa.

Smjernice i plan se u potpunosti se poklapaju sa predloženim mjerama i aktivnostima za implementaciju Bernske i CITES Konvencije. Habitat Directive u BiH još uvijek nije prihvaćena, pa je to neophodno obaviti.

Identifikovani problemi

- *Konvencija nije ratifikovana*

Prijedlog mjera

- *inicirati kod FMOiT da pokrene postupak ratifikacije*

• **Regulativa Evropske unije o zaštiti vrsta divlje faune i flore reguliranjem trgovine;**

Regulativa je dokumenat Evropske zajednice koji predstavlja zakonsku osnovu za provedbu CITES konvencije na svome području a njeno provođenje je obavezno u svim članicama Unije. Takođe je potrebno da je Bosna i Hercegovina zvanično prihvati.

Odredbe ove regulative, u potpunosti se poklapaju sa predloženim mjerama i aktivnostima za implementaciju Bernske i CITES Konvencije

Identifikovani problemi

- *Regulativa nije ratifikovana*

Prijedlog mjera

- *inicirati kod FMOiT da pokrene postupak ratifikacije*

• **Direktiva o zaštiti divljih ptica (*EC Birds directive*) 79/409/EEC**

Ova Direktiva reguliše zaštitu, očuvanje i upravljanje divljim pticama i njihovim staništima, na teritoriji Evrope, te određuje pravila za njihovo korištenje. U svojim odredbama- ankesima I, II i III, obuhvata vrste koje su predmet posebnih zaštitnih mjera, uključujući osnivanje zaštićenih područja, revitalizaciju njihovih staništa i kreiranje odgovarajućih staništa za ranjive ili rijetke vrste. U Dodatku I, ove direktive nalazi se Veliki tetrijeb, a zajedno sa malim tetrijebom-ruževcem je naveden i u Dodatku II/2, gdje su označene vrste koje mogu biti korištene-lovljene, odnosno biti predmetom gazdovanja. Najvažnije vrste ptica označenih kao divljač, na odgovarajuće načine već su zaštićeni domaćim zakonskim propisima u skladu sa odredbama ove Direktive.

Identifikovani problemi

- *Direktiva nije ratifikovana*

Prijedlog mjera

- *Inicirati kod FMOiT da pokrene postupak ratifikacije*

3.1.2. Zakonodavstvo Federacije Bosne i Hercegovine

3.1.2.1. Osvrt na odredbe Zakona o zaštiti prirode i Zakona o Lovstvu FBiH

U ovom osvrtu smo pažnju usmjerili na one članove zakona koji svojim odredbama tretiraju odnos prema **divljači i njihovim staništima** na prostorima Federacije BiH.

U **članu 1.**(ZoZP) se propisuju nadležnosti tijela koja u Federaciji BiH vrše poslove zaštite prirode.

- **Odredbe ovoga člana - koje se odnose na divljač i njihova staništa, opće i posebne mjere za zaštitu, informacijski sistem, nadzor, finansiranje i kazne za prekršaje za pravna i fizička lica, su detaljno i saglasno (ovom članu) uređena u Zakonu o lovstvu (u daljem tekstu ZOL) i data u nadležnost organima Federalnog ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.**

U **članu 2.** se propisuje da se odredbe Zakona o zaštiti okoliša koje nisu u suprotnosti sa odredbama ovog Zakona o zaštiti prirode primjenjuju se u skladu sa odredbama ovog zakona.

- **Upoređujući ih, konstatujemo da su odredbe aktuelnog ZOL (optimalni kapaciteti divljači, potrajnost u gazdovanju sa divljači, naknada šteta i dr) usklađene sa odredbama obadva Zakona.**

U članu 4. se obavezuje da se mjerama propisanim ovim zakonom osiguravaju osnovni uslovi za zaštitu prirode i održivi razvoj prirode i okoliša, a naročito:

1. obnova, zaštita, očuvanje i održiva upotreba ekološkog balansa u prirodi;

2. obnova, zaštita, očuvanje i održiva upotreba obnovljivih prirodnih resursa;
3. obnova, zaštita, očuvanje i održiva upotreba prirode i revitalizacija oštećenih područja i dijelova prirode;
4. uspostavljanje sistema za planiranje, upravljanje, informiranje i finansiranje zaštite prirode;
5. uspostavljanje međuentitetske i međunarodne saradnje u domenu zaštite prirode;
6. učešće javnosti u oblasti zaštite prirode;
7. realizacija ciljeva propisanih u Strategiji zaštite prirode;
8. usklađivanje ekonomskih i društvenih razvojnih planova i projekata sa održavanjem svih postojećih obnovljivih prirodnih resursa,
9. smanjenje korišćenja, opterećenja i zagađivanja vrsta (životinja, biljaka, gljiva) i njihovih staništa.

Odredbe članova 45.- 51. ZOL propisuju izradu i provođenje dugoročnih i godišnjih planova (lovno-gospodarske osnove), obavezuju korisnike lovišta na dostizanje i održavanje ekološkog balansa u prirodi, održivu upotrebu realnog prirasta divljači (obnovljivih prirodnih resursa), planiranje, informiranje i finansiranje zaštite i uzgoja divljači, uređenja lovišta i održivog (potrajnog) korišćenja divljači i lovišta.

U članu 15. se propisuje da su organi uprave, javnost, privredna društva i druga pravna lica dužna obratiti posebnu pažnju na održivi razvoj dok provode aktivnosti u korišćenju obnovljivih i neobnovljivih izvora, u sprečavanju štete i opasnosti po zdravlje ljudi i smanjenju štete, opasnosti i opterećenju prirode.

Odredbe ovoga člana su u ZOL detaljno uređena u odredbama poglavlja IX – «Lovočuvarska služba» i X – «Nadzor nad provođenjem ovog zakona».

U članu 20. je propisano da Vlada FBiH donosi svake dvije godine plan implementacije Federalne strategije zaštite prirode.

(Primjedba: Nemamo podatake da je ovo provedeno!!)

U članu 22., stavka 3. je propisano da je «zabranjeno uznemiravanje, proganjanje ili ubijanje nezaštićenih divljih životinja, premještanje, oštećivanje ili uništavanje njihovih prebivališta (gnijezda ili legla) i uznemiravanje, uništavanje ili mijenjanje njihovih staništa (prebivališta, itd), ukoliko za to ne postoje posebni razlozi.

- Provedba postavki ovog stavka je propisana odredbama člana 14. u ZOL.

U članu 23. je propisano da: Federalni ministar prostornog uređenja i okoliša (u daljem tekstu: federalni ministar) utvrdit će Crvenu listu, njen sadržaj i rok važenja.

Federalni ministar dužan je informirati javnost o razlozima uključenja svake vrste ili staništa u Crvenu listu i mjerama koje će se primijeniti radi poboljšanja stanja vrsta i staništa iz Crvene liste.

Izrada Crvene liste bit će zasnovana na naučnim principima.

Posebnim zakonom iz člana 30. ovog zakona uredit će se pitanja očuvanja "Vrsta iz Crvene liste" i "Vrsta od zajedničkog interesa".

- U odredbama člana 16. ZOL propisana je stalna zabrana lova za vrste divljači iz «Crvene liste».

U članu 35. propisan je odnos prema zaštićenim životinjama sa Crvene liste i naglašeno: «Zabranjeno je svako:

- a) namjerno držanje ili ubijanje zaštićenih životinja koje se nalaze u divljini;
- b) namjerno uznemiravanje, posebno tokom uzgajanja, zimskog sna i migracije;
- c) namjerno oštećivanje ili uklanjanje gnijezda;
- d) oštećivanje ili uništavanje legla i prebivališta;
- e) čuvanje, transport i prodaja ili razmjena vrsta iz divljine, izuzev onih koje su pribavljene po pravnom osnovu prije stupanja na snagu ovog zakona;
- f) vršenje radnji koje mogu prouzrokovati nestanak ili uznemiravanje populacija takvih vrsta.

Provedbenim propisom utvrdit će se uspostavljanje sistema praćenja namjernog držanja i ubijanja zaštićenih životinja.

Provedbenim propisom utvrdit će se mjere za istraživanje ili očuvanje kako bi se spriječio značajan negativan uticaj na vrste namjernim hvatanjem li ubijanjem vrsta.

Zabrana iz stava 1. tač. a., b. i e. ovog člana odnosi se na sve faze životnog ciklusa životinja.»

- U odredbama članova 16., 21.i 28. ZOL obuhvaćeni su sva pomenuta ugrožavanja.

U članu 36. predviđeni su izuzeci u odnosu na odredbe prethodnih članova:

«Izuzetno, primjena odredaba iz člana 22. st. 1. i 2., Člana 34. stav 1. i Člana 35. stav 1. može se ograničiti posebnim zakonom s ciljem:

- 1.zaštite divljih biljnih i životinjskih vrsta i očuvanja prirodnih staništa;
- 2.sprečavanja velikih šteta po poljoprivredne kulture, stoku, šume, ribarstvo i vode;
- 3.sprečavanja nesreća većih razmjera;
- 4.Zaštite interesa zdravlja javnosti i sigurnosti;
- 5.drugih interesa javnosti, uključujući društvene ili ekonomske interese, kao i pogodnosti koje su od primarne važnosti za okoliš;
- 6.naučnih i obrazovnih potreba, ponovnog unošenja (reintrodukcije) vrsta u svrhu uzgajanja, uključujući vještačko razmnožavanje biljaka;
- 7.odobrenja, pod strogim uslovima, na selektivnoj osnovi i u ograničenom stepenu za uzimanje ili čuvanja određenih vrsta u ograničenim broju.

Propisom iz člana 23. stav 1. ovog zakona odredit će se koje se divlje životinje mogu loviti i pecati, lovni period, broj i način lova.

U slučaju iz stava 3. ovog člana prethodno će se pribaviti mišljenje ministarstva nadležnog za lov i ribolov.

- Za vrste sa «Crvene liste» ZOL nije predvidio izuzeća. - Za sve ostale vrste divljači ZOL propisuje obaveze korisnika lovišta u odnosu na zaštitu, uzgoj i korišćenje divljači, zaštitu zdravlja javnosti, sprečavanje i naknadu šteta od divljači, odnos prema naučnim i obrazovnim potrebama, reintrodukciji i dr.

U članu 37. «Unošenje novih ili nestalih vrsta» je naglašeno: Zabranjeno je unošenje novih ili nestalih biljnih i životinjskih vrsta koje ne potiču sa teritorije Bosne i Hercegovine.

Izuzetno od stava 1.ovog člana posebnim propisom može se utvrditi drugačije ukoliko to nije štetno za prirodna staništa unutar njihovog prirodnog opsega ili za divlje biljne i životinjske vrste.

Ponovno unošenje nestalih biljaka i životinja u Federaciju BiH može se vršiti samo uz prethodnu saglasnost kantonalnog ministarstva i pribavljenu saglasnost federalnog ministarstva nadležnog za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo.

- Odredbama čl. 26. ZOL propisana je procedura za unošenje novih vrsta divljači u lovišta.

Na osnovu analiziranih domaćih Zakona i podzakonskih akata, može se zaključiti, da isti uglavnom ispunjavaju i zadovoljavaju okvirne odredbe međunarodnih Konvencija koje utvrđuju norme ponašanja u odnosu na uzgoj, zaštitu i korištenje divljači. Takođe važeći Zakon o Lovstvu usklađen je sa Zakonom o zaštiti prirode u BiH i Zakonima o zaštiti okoline u FBiH.

Identifikovani problemi

- *Ne postoji „Crvena lista“*
- *Odredbe o naseljavanju divljači ZOL FBiH nisu usklađene sa važećim naučnim i stručnim principima iz ove oblasti, pa ih je potrebno uskladiti sa pravilnikom o translokaciji živih organizama (IUCN 2004)*
- *Više od pet (5) godina od stupanja na snagu Zakona o Lovstvu nisu doneseni svi potrebni i propisani podzakonski akti. Tačnije od 2008. godine nije donesen ni jedan podzakonski akt.*

Prijedlog mjera

- *Inicirati i pokrenuti postupak donošenja „Crvene liste“*
- *Dopuniti ZOL FBiH sa jasnim i preciznim odredbama o naseljavanju divljači, posebno alohtonih vrsta.*
- *U zakonu o Lovstvu Federacije BiH, izuzetak je status evropskog dabra (Castor fiber L.), koji uopšte nije tretiran ovim Zakonom, a od 2005. godine se nalazi na području FBiH-te predlažemo da se ovoj vrsti dodijeli isti status kao u Zakonu o Lovstvu RS- trajno zaštićena vrsta.*
- *Donošenje podzakonskih akata propisanih Zakonom o Lovstvu FBiH.*

3.2. UPRAVLJANJE I GAZDOVANJE LOVIŠTIMA

3.2.1. Ustanovljenje, rejonizacija i kategorizacija lovišta.

Analiza postojećeg stanja i dostignuti stepen ustanovljenja lovišta u FBiH, izvršena je na osnovu upitnika, prezentiranog u Početnom izvještaju koji je proslijeđen kantonalnim Ministarstvima poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva. Rezultati dobijeni upitnikom prezentirani su u slijedećoj tabeli:

Tabela 1:

Redni broj	Kanton	Broj Lovišta	Dodjela	Korisnici	Saglasnost	Okončanje procesa	Obrazloženje
1	Unsko-sanski	Ustanovljeno 8 lovišta 2008. godine	Dodijeljena na gazdovanje privremeno na godinu dana	-	Izdaju se saglasnosti na godišnje planove	-	Kantonalna komisija za koncesije nije završila posao
2	Posavski	Ustanovljena 3 lovišta 2010. godine	Nisu dodijeljena na gazdovanje	-	Izdaju se saglasnosti na godišnje planove	-	Kantonalna komisija za koncesije nije završila posao
3	Tuzlanski	Nisu ustanovljena lovišta	Komisija formirana 2008	-	Izdaju se saglasnosti na godišnje planove	Ustanovljenje se očekuje krajem ove godine	Prijedlog završen ali nije proslijeđen na usvajanje
4	Zeničko-dobojski	Ustanovljeno 14 lovišta 2009. godine	-	Više korisnika na području jedne opštine	Izdaju se saglasnosti na godišnje planove	-	Zbog „zaštite vitalnog interesa LD Fazan Usora“, proces nije okončan
5	Bosansko-podrinjski	Ustanovljena 4 lovišta 2009. godine	Nisu dodijeljena na gazdovanje	-	Izdaju se saglasnosti na godišnje planove	-	Nije proveden postupak dodjele jer su „ugovori prema starom zakonu o lovstvu još na snazi“
6	Srednjobosanski	Nije dobijen nikakav odgovor					
7	Hercegovačko-neretvanski kanton	Nisu ustanovljena lovišta	Komisija formirana 2007.	Više korisnika lovišta unutar opština	Ne izdaju se saglasnosti na godišnje planove	Ustanovljenje se očekuje krajem ove godine	Komisija nije završila prijedlog zbog „neriješenih granica posebnih lovišta“

8	Zapadno-hercegovački	Ustanovljeno 10 lovišta 2010. godine	Nisu dodijeljena na gazdovanje	-	Izdaju se saglasnosti na godišnje planove	-	Kantonalna komisija za koncesije nije završila posao
9	Sarajevski	Ustanovljeno 8 lovišta 2010. godine	Dodijeljena privremeno na godinu dana	-	Izdaju se saglasnosti na godišnje planove	-	Kantonalna komisija za koncesije nije završila posao
10	Kanton 10	Ustanovljena 22 lovišta 2008. godine	Jedno lovište dodijeljeno na gazdovanje	-	Izdaju se saglasnosti na godišnje planove	-	Nema obrazloženja

Iz tabele se može vidjeti da je u FBiH učinjeno veoma malo po pitanju implementacije Zakona o Lovstvu:

- Od deset (10) kantona u sedam (7) kantona je izvršeno ustanovljenje lovišta, dok u tri (3) kantona još nije provedena zakonska procedura i nisu ustanovljena lovišta.
- Od sedam (7) kantona, gdje su lovišta ustanovljena, nije provedena zakonska procedura o dodjeli lovišta na gazdovanje.
- U dva (2) kantona, Unsko-sanskom i Sarajevskom, lovišta su dodjeljena na gazdovanje na jednu godinu bez provedenog konkursa.
- U devet (9) kantona, nadležni organi redovno izdaju saglasnosti na godišnje planove gazdovanja, što je u direktnoj suprotnosti sa Zakonom o Lovstvu prema kojem se na osnovu godišnjeg plana može gazdovati **najduže jednu** godinu. Takođe u tri (3) kantona u kojima lovišta **nisu ustanovljena**, nije poznato kome se uopšte i pod kojim uslovima odobrava korištenje lovišta.
- U jednom (1) kantonu, Hercegovačko – neretvanskom, nadležni organi ne izdaju saglasnost na godišnje planove gazdovanja, te prema ovome korištenje lovišta i ne postoji.
- U jednom (1) kantonu, provedena je zakonska procedura dodjele lovišta na gazdovanje samo za jedno lovište, tako da je to jedino lovište u Federaciji BiH dodijeljeno na gazdovanje po važećim zakonskim propisima, na temelju koncesionog ugovora.

Rezultati analize:

- Samo u jednom kantonu je za samo jedno lovište proveden potpuni postupak ustanovljenja i dodjele lovišta u skladu sa odredbama zakona o Lovstvu.
- Ova činjenica ukazuje na slijedeće:
 1. Zakon o lovstvu je moguće implementirati, bez obzira na opravdanja i obrazloženja navedena u tabeli 6;
 2. Neumitno se postavlja pitanje zašto isti postupak nije proveden i za ostala ustanovljena lovišta u ovom kantonu???
 3. Veoma slab kvalitet i osposobljenost kadrova koji obavljaju poslove u vezi lovstva u organima nadležnim za ustanovljenje i dodjelu lovišta.
- Na temelju pregleda i analize stanja gazdovanja lovištima u FBiH, vidljivo je da nisu provedeni osnovni koraci za stvaranje neophodnih uslova za potrajno lovno gazdovanje a što se odnosi na formiranje, ustanovljenje i davanje lovišta na gazdovanje. Takvo

stanje za posljedicu ima lančanu reakciju nemogućnosti provođenja potrebnih radnji u smislu uzgoja, zaštite divljači, dugoročnog planiranja a posebno planiranja i provođenja lovnog turizma.

- Sa druge strane u susjednom entitetu, Republici Srpskoj, ustanovljeno je ukupno 85 lovišta, od čega 79 sportskih, sa kojim gazduju lovačka društva, te 6 posebnih lovišta sa kojima gazduju nacionalni parkovi (2) i šumska gazdinstva (4); izvor: www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mps/

Identifikovani problemi

- *Postupak ustanovljenja i dodjele lovišta na gazdovanje u FBiH nije dovršen.*
- *Davanje saglasnosti na godišnje planove, bez dodjele lovišta na deset i više godina, ili njihova ponovna dodjela na samo jednu godinu je u suprotnosti sa Zakonom o lovstvu, onemogućava stvaranje partnerstva između nadležnih organa i korisnika lovišta, planiranje i ulaganja u lovišta, izradu odgovarajućih desetogodišnjih planova, te poboljšanje i unapređenje rada i organizacije korisnika lovišta – odnosno u ovakvim uslovima ne može se govoriti o lovnom gazdovanju.*
- *Oklijevanje nadležnih organa u ustanovljenju i dodjeli lovišta, uzrokuje neprestano formiranje novih lovačkih društava, samostalno izdvajanje i prisvajanje dijelova određenih područja, te proglašenje „prava na gazdovanje“ i sličnog, što još više komplikuje situaciju i onemogućava inspekcijski nadzor.*

Prijedlog mjera

- *Dovršiti postupak ustanovljenja lovišta u preostala 3 kantona u FBiH.*
- *Izvršiti dodjelu lovišta u skladu sa odredbama Zakona o Lovstvu FBiH.*
- *U skladu sa dodjelom lovišta pristupiti izradi lovnih osnova, te uskladiti poslovanje korisnika lovišta prema odredbama Zakona o lovstvu (stručna i lovočuvarska služba, dozvole itd.).*
- *Donijeti Uputstvo za određivanje koncesione vrijednosti lovišta na nivou FBiH.*

3.2.1.1. Analiza i ocjena postojećeg pravnog okvira i primijenjene metodologije za ustanovljenje lovišta;

Pravni osnov za ustanovljenje lovišta u Federaciji BiH sadržan je u Zakonu o lovstvu („Sl. novine F BiH”, broj: 4/06 i 8/10) i Pravilniku o načinu određivanja i obilježavanja granica lovišta i postupak osnivanja lovišta u FBiH („Sl. novine FBiH“, broj: 5/08);

Ustanovljenje lovišta regulisano je odredbama Zakona o Lovstvu FBiH (Član 31-41) i Pravilnikom o načinu određivanja i obilježavanja granica lovišta i postupku osnivanja lovišta u Federaciji BiH, u kojima su ispoštovani **stručni** principi prilikom postupka osnivanja lovišta.

Komisije nadležne za izradu prijedloga za ustanovljenje lovišta - kao **osnovnih administrativno-teritorijalnih jedinica za gazdovanje u lovstvu**, u kantonima i FMPVŠ (prilikom razmatranja ustanovljenja posebnih lovišta) mogu koristiti i imaju na raspolaganju *Projekat "Rejonizacija i kategorizacija lovišta u Federaciji Bosni i Hercegovini ", (2009) i Rješenje o osnivanju uzgojnih područja za medvjeda i divokozu („Sl. novine FBiH“, broj:*

63/08), koje je izdalo Federalno resorno ministarstvo i iste mogu koristiti, kao stručnu podlogu prilikom određivanja granica i namjene lovišta, te određivanja glavnih uzgojnih vrsta divljači, a Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva prilikom proglašenja uzgojnih područja za druge vrste divljači, a što je već učinjeno za medvjeda i divokozu.

Gospodarski prihvatljiv model ustanovljenja lovišta bio bi da se poštuju ujednačeni uslovi staništa na određenom području bez obzira na administrativne granice, što je i naznačeno u dokumentima koji tretiraju ustanovljenje lovišta.

Rezultati analize:

- *Nakon analize postojećeg pravnog okvira i metodologije za ustanovljenje lovišta može se konstatovati da su postojeći pravni okvir i raspoložive stručne studije iz lovstva, dobra osnova za dovršenje procesa ustanovljenja lovišta u Federaciji BiH.*

3.2.2. Ustanovljenje Katastra za lovišta

Kada se sagleda stepen ustanovljenja i dodjele lovišta u FBiH, jasno je da nema govora o urednom vođenju katastra lovišta. Pošto lovišta nisu u potpunosti ustanovljena, te ni dodijeljena na gazdovanje ne može se govoriti ni o ustanovljenju i vođenju katastra lovišta. Ustanovljenje i vođenje katastra lovišta regulisano je „Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja katastra lovišta“, koji je prilagođen kategorizaciji površina prema CORINE Land Cover, koji koriste evropske zemlje, a Bosna i Hercegovina je ovu klasifikaciju završila 2008. godine u okviru Projekta CORINE Land Cover 2006.

Predlažemo da postojeći model *ustanovljenja i vođenja* katastra lovišta ostane na snazi, posebno kada se uzmu u obzir odredbe Člana 31 ZOL FBiH: **„Lovištem, u smislu ovog zakona smatraju se površine zemljišta, šuma i voda koje predstavljaju prostornu, prirodnu i lovno-privrednu cjelinu u kojoj postoje uslovi za trajan opstanak, uzgoj, razmnožavanje, zaštitu i korištenje divljači, bez obzira na vlasništvo.“** Ovim je suvišan obrazac LPO-1 u postojećem „Pravilniku o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovno-privredne osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači“ u kojem se predviđa iskaz površina posebno po privatnom i državnom zemljištu. Mišljenja smo da ovo samo predstavlja dodatno i nepotrebno opterećenje korisnicima lovišta.

Rezultati analiza:

U pogledu analize propisa za ustanovljenje i vođenja katastra lovišta može se konstatovati da postojeći pravni okvir sa propisanim sadržajem podataka zadovoljava potrebe za vođenje ove vrste podataka.

Identifikovani problemi

- *Obrazac LPO -1 u Pravilniku o načinu, sadržaju i nosiocima izrade lovno-privredne osnove predstavlja dodatno i nepotrebno opterećenje korisnicima lovišta.*

Prijedlog mjera

- *Izmijeniti postojeći Pravilnik o načinu, sadržaju i nosiocima izrade lovno-privredne osnove te izbaciti navedeni obrazac.*

3.2.3. Izrada lovno-privrednih osnova

Analiza postojećeg stanja u pogledu postojanja i važenja lovnoprivrednih osnova

Za rješavanje ovog dijela projektnog zadatka obratili smo se Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, koje je prema Članu 46 Zakona o Lovstvu FBiH, nadležno za davanje saglasnosti na lovnoprivrednu osnovu, te smo dobili informaciju, da je od donošenja Zakona o lovstvu (2006.), do kraja 2010. godine, samo jedna (1) osnova dostavljena na davanje saglasnosti, te da je na istu data saglasnost.

Analiza pravnog okvira i postojeće metodologije za izradu lovnoprivredne osnove

Pravni osnov za izradu lovnoprivredne osnove sadržan je u odredbama čl. 45-49 Zakonu o lovstvu Federaciji BiH i „Pravilnika o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnoprivredne osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači“.

U Zakonu o lovstvu su jasno propisane obaveze:

- donošenja i usvajanja lovnoprivredne osnove
- obaveze finansiranja, kao i
- vremenski period za koji se izrađuje lovnoprivredna osnova.

Zakonom je propisano da se za lovište donosi lovnoprivredna osnova u skladu sa „Pravilnikom o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnoprivredne osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači“. Propisano je da osnovu donosi korisnik lovišta, za vremenski period od najmanje 10 godina. Korisnik je dužan donijeti lovnoprivrednu osnovu najkasnije u toku jedne godine od dana dodjele lovišta na gazdovanje. Takođe, zakonom je propisano koja pravna i fizička lica mogu raditi osnovu, te način otklanjanja nedostataka i finansiranje. Propisano je da Federalno ministarstvo daje saglasnost na lovno-privrednu osnovu.

Pored toga, za razliku od Zakona o lovstvu - čije su odredbe potpuno jasne, važeći Pravilnik o lovnoprivrednoj osnovi je suviše komplikovan, nejasan, sa mnogo nepotrebnih obrazaca (propisano je vođenje evidencije za starosne kategorije za krupnu divljač, koje je skoro nemoguće utvrditi u slobodnoj prirodi, zahtjeva se evidentiranje 5 kategorija!), dok su iz sadržaja izostavljeni osnovni planski elementi koje bi trebala sadržavati svaka lovno privredna osnova, kao desetogodišnji planski dokument, koji se realizuje putem godišnjih planova gazdovanja. Takođe, nisu jasno propisane odredbe (ne postoje odgovarajući obrasci) o godišnjem planu gazdovanja – odnosno u postojećem Pravilniku godišnji i privremeni plan gazdovanja lovištem tretirani su samo jednom jedinom rečenicom.

Rezultati analiza:

- Na osnovu rezultata prethodnih analiza u pogledu trenutnog korištenja i važenja planske regulative u gazdovanju lovištima, sa izuzetkom jednog privrednog društva koje koristi lovnoprivrednu osnovu donešenu i odobrenu po važećem Zakonu o lovstvu, može se zaključiti da se na ostalom prostoru Federacije BiH ne može govoriti o lovnom gazdovanju.
- Analizom zakonskog okvira za izradu lovnoprivrednih osnova, može se konstatovati da je pravni okvir određen Zakonom o lovstvu FBiH.
- Analizom postojeće metodologije za izradu lovnoprivrednih osnova, uočeni su ozbiljni nedostaci u Pravilniku o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnoprivredne osnove, programu uzgoja divljači i programu zaštite divljači (Bukvalno prepisan iz Pravilnika o lovstvu republike Hrvatske), čije su pojedine odredbe u koliziji sa Zakonom o lovstvu, te se može zaključiti da je postojeća metodologija neadekvatna uslovima u FBiH.

- *Zaključak je da su stvarni razlozi za nepostojanje lovnoprivrednih osnova, i druge planske regulative u stvari posljedica, koja je uzrokovana zastojem u implementaciji Zakona o lovstvu, odnosno ne provedbi zakonskih odredbi koje se odnose na zakonsku obavezu ustanovljenja i dodjele lovišta na gazdovanje.*
- *Dok se ne okonča postupak ustanovljenja lovišta, i ne provede zakonska procedura njihove dodjele na gazdovanje na duži period (10 godina), nema ni zakonskih uslova za izradu i donošenje lovno privrednih osnova.*
- *Plan izrade lovnoprivrednih osnova, jasno je određen odredbama Zakona o lovstvu FBiH i predstavlja **neodložnu i jedinstvenu obavezu** za svakog korisnika lovišta koja se **mora izvršiti najkasnije jednu godinu** od dobijanja lovišta na gazdovanje.*
- *Realni troškovi izrade osnove bili bi 0.4 KM po jednom hektaru lovnoproduktivne površine, uključujući i PDV, a Izrada osnove treba da obuhvata terenske i kancelarijske radove kako slijedi:*
 - *Utvrđivanje strukture površina u lovištu prema pravilniku o katastru lovišta (uz upotrebu Software-a WinGIS i Mapinfo prema Corine Land Cover);*
 - *Utvrđivanje ukupne lovnoproduktivne površine (staništa, za glavne vrste divljači) u lovištu;*
 - *Bonitiranje i kapacitiranje staništa za glavne uzgojne vrste;*
 - *Izradu desetogodišnje dinamike populacija glavnih uzgojnih vrsta,*
 - *Planiranje dugoročnih gospodarskih mjera (zaštita i uzgoj divljači, uređenje lovišta, korištenje divljači i lovišta i mjere za smanjenje šteta od divljači u lovištu) i načina upravljanja lovištem u planskom razdoblju,*
 - *Kartiranje lovnih objekata*
 - *Izrada pripadajuće topografske karte u razmjeri 1:50.000 ili 1: 25.000, sa ucrtanim granicama, lovnim objektima, komunikacijama, terenom za obuku pasa i označenim staništima gazdinski značajnih vrsta divljači.*
 - *Lovnoprivredna osnova će se uskladiti sa dugoročnim planom primarne proizvodnje u području lovišta;*
 - *Ciljevi gazdovanja (moguće korištenje lovišta, razvoj lovnog turizma, itd.) predviđeni u lovnoprivrednoj osnovi, uskladiće se sa zahtjevima i realnim mogućnostima korisnika lovišta;*
 - *Naručiocu se po završetku osnove isporučuju četiri (4) tvrdo uvezana primjerka osnove sa pripadajućim kartama, kao i jedan primjerak u elektronskoj verziji (na CD-u);*

3.2.4. Upravljanje i inspekcijski nadzor u lovištima

Pravni osnov za upravljanje i inspekcijski nadzor u lovištima sadržan je u odredbama Zakona o lovstvu, čl. 31 - 43 poglavlje IV - „LOVIŠTA“, i čl. 79 – 81 i poglavlje X- „NADZOR NAD PROVOĐENJEM OVOG ZAKONA“, dok je poglavlje upravljanja поближе razrađeno u provedbenim zakonskim propisima: „Pravilniku o načinu određivanja i obilježavanja granica lovišta i postupak osnivanja lovišta u FBiH („Sl. novine FBiH“, broj: 5/08)“ i „Pravilniku o uslovima gazdovanja lovištima („Sl. novine F BiH“, broj: 63/06).

Upravni nadzor

U čl. 79. Zakona o lovstvu propisano je da Federalno ministarstvo vrši upravni nadzor nad primjenom ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu zakona, koji su ovim zakonom dati u nadležnost Federacije, kao i upravni nadzor nad radom ovlaštenih pravnih lica u prenijetim poslovima određenim ovim zakonom, koji predstavljaju vršenje javnih ovlaštenja.

Federalno ministarstvo vrši inspekcijski nadzor, daje stručna uputstva i objašnjenja u primjeni zakona nad radom pravnih lica kojima su povjerena javna ovlaštenja.

Federalno ministarstvo vrši i nadzor nad kantonalnim ministarstvima u dijelu izvršenja federalne politike u oblasti lovstva na teritoriji Federacije.

Kantonalna ministarstva vrše upravni nadzor nad provođenjem ovog zakona i propisa donesenih na osnovu ovog zakona koji su zakonom dati u nadležnost kantona, kao i upravni nadzor nad obavljanjem poslova određenih ovim zakonom koji predstavljaju vršenje javnih ovlaštenja, a dati su u nadležnost kantona.

Upravljanje lovištima je regulisano odredbama ZOL FBiH u članovima 31-43., te je propisano šta se smatra lovištem, ko osniva lovište, način određivanja granica, davanje lovišta na korištenje, sadržaj ugovora, te rokovi za provođenje zakonom predviđenih aktivnosti.

Inspekcijski nadzor

Inspekcijski nadzor u lovištima regulisan je u poglavlju X – „Nadzor nad provođenjem ovog zakona,” u članovima od 79 do 81 Zakona o lovstvu FBiH.

U čl. 80. Zakona o lovstvu je propisano da Inspekcijski nadzor nad provođenjem ovog zakona vrše federalni lovni inspektori, federalni granični lovni inspektori i kantonalni lovni inspektori u skladu sa odredbama ovog zakona i Zakona o šumama („Službene novine Federacije BiH”, broj 20/02, 29/03 i 37/04).

Federalni lovni inspektor ima sljedeće nadležnosti:

- pregleda lovno-privrednu osnovu i provjerava kako se ona primjenjuje;
- kontroliše primjenu godišnjeg plana gazdovanja lovištem, poslovne knjige i ostalu dokumentaciju kada je to potrebno radi kontrole primjene propisa i mjera koje se odnose na divljač i lovišta;
- kontroliše rad lovačkih saveza u poslovima koji su im povjereni kao javna ovlaštenja ovim zakonom;
- kontroliše provođenje odredbi ovog zakona o sanacijskom odstrjelu, odstrjel za naučnoistraživačke svrhe, kao i sokolarenje;
- obavlja sve poslove i zadatke iz nadležnosti kantonalnog inspektora za lovstvo ukoliko ovaj iz bilo kojeg razloga ne obavlja poslove i zadatke utvrđene ovim zakonom i propisima donesenim na osnovu njega.

Ukoliko nađe da je povrijeđen ovaj zakon ili drugi propis donesen na osnovu njega federalni lovni inspektor ima pravo i obaveze:

- rješenjem narediti uklanjanje utvrđenih nedostataka, odnosno nepravilnosti u određenom roku;
- podnijeti nadležnom organu zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka;
- poduzeti i druge mjere, odnosno izvršiti druge radnje za koje je posebnim propisima ovlašten.

Kantonalni lovni inspektor ima sljedeće nadležnosti:

- kontroliše dali korisnik lovišta ispunjava propisane uslove za gazdovanje;
- kontroliše da li je godišnji plan gospodarenja lovištem u skladu sa lovno-privrednom osnovom;
- kontroliše lovljenje divljači, odobrenje za odstrjel divljači, lovne karte i trofejne listove za ulovljenu divljač;
- pregleda radove i objekte u lovištu;

- oduzima do odluke nadležnog organa bespravno ulovljenu ili bespravno prisvojenu uginulu divljač ili njene dijelove, kao i predmete kojima su izvršene ove bespravne radnje;
- naređuje privremene mjere za sprečavanje štete u hitnim slučajevima u kojima bi mogla nastupiti šteta;
- prikuplja, kad je to potrebno, obavještenje od svjedoka, vještaka, odgovornih i drugih lica;
- vodi službene podatke za područje kantona o povredama ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu njega;
- obavještava nadležne organe federalne uprave o nepravilnostima i predlaže provođenje određenih mjera, ako sam nije ovlašten za preduzimanje odgovarajućih mjera;
- podnosi prijavu za pokretanje prekršajnog postupka radi povrede odredaba ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu njega;
- preduzima i druge mjere i radnje za koje je ovlašten posebnim propisima.

U čl. 81. Zakona o lovstvu je propisano da kada nadležni inspektor prilikom vršenja inspekcijuskog nadzora ustanovi da propis nije primijenjen, ili da je nepravilno primijenjen, donijet će rješenje kojim će naložiti otklanjanje utvrđenih nepravilnosti i odrediti rok u kome se one moraju otkloniti.

Protiv rješenja kantonalnog lovnog inspektora može se izjaviti žalba Federalnom ministarstvu u roku od osam dana od dana prijema rješenja.

Protiv rješenja kantonalnog ministarstva može se izjaviti žalba Federalnom ministarstvu u roku od 15 dana od dana prijema rješenja.

Protiv rješenja federalnog lovnog inspektora može se izjaviti žalba Federalnom ministarstvu u roku od osam dana od dana prijema rješenja.

U slijedećem dijelu dajemo pregled organizacione strukture federalnih i kantonalnih lovnih inspektora, kao i popunjenosti ovih mjesta po kantonima:

Federalni šumarski inspektori:

1. **Muhamed Hodžić**, glavni inspektor za šumarstvo i lovstvo,
2. **Miroslav Mišanović**, federalni šumarski inspektor
3. **Samira Osmanagić**, federalni šumarski inspektor
4. **Nihad Botalić**, federalni šumarski inspektor
5. **Zita Ahmetagić**, federalni šumarski inspektor
6. **Sulejman Hašimbegović**, federalni lovni inspektor

Unsko-sanski kanton:

1. **Semir Sarađan**, kantonalni šumarski inspektor 061/802-187
 2. **Mesud Čatić**, kantonalni šumarski inspektor 061/396-580, fax 037/683-473
 3. **Mevaid Krekić**, kantonalni šumarski inspektor
- Nemaju zvanična ovlaštenja za nadzor u oblasti lovstva po ZOL- F BiH**

Posavski kanton

Nema imenovanog inspektora

Tuzlanski kanton

1. **Kadir Šarić**, kantonalni šumarski inspektor
2. **Suad Bajić**, kantonalni šumarski inspektor
3. **Esed Zahirović**, kantonalni šumarski inspektor

Nemaju zvanična ovlaštenja za nadzor u oblasti lovstva po ZOL- F BiH

Zeničko-dobojski kanton

1. **Mijo Filipović**, kantonalni šumarski inspektor
2. **Muhidin Fermić**, kantonalni šumarski inspektor

Nemaju zvanična ovlaštenja za nadzor u oblasti lovstva po ZOL- F BiH

Bosansko-podrinjski kanton

1. **Behudin Zec**, kantonalni šumarski inspektor

Ima zvanično ovlaštenja za nadzor u oblasti lovstva po ZOL- F BiH

Srednjobosanski kanton

1. **Vernes Čančić**, kantonalni šumarski inspektor
2. **Tončo Peša**, kantonalni šumarski inspektor
3. **Saliha Helja**, kantonalni šumarski inspektor

Imaju zvanična ovlaštenja za nadzor u oblasti lovstva po ZOL- F BiH

Hercegovačko-neretvanski kanton:

1. **Sulejman Badžak**, kantonalni šumarski inspektor
2. **Vidačković Branislav**, kantonalni šumarski inspektor

Imaju zvanična ovlaštenja za nadzor u oblasti lovstva po ZOL- F BiH – Rješenja o imenovanju Kantonalni šumarsko – lovni inspektori.

Zapadnohercegovački kanton:

1. **Katarina Kraljević-Primorac**, kantonalni šumarski inspektor

Ima zvanično ovlaštenja za nadzor u oblasti lovstva po ZOL- F BiH.

Sarajevski kanton:

1. **Avdo Kurtović**, načelnik kantonalne šumarske inspekcije
2. **Salem Alihodžić**, kantonalni šumarski inspektor
3. **Damir Dugonjić**, kantonalni šumarski inspektor

Imaju zvanična ovlaštenja za nadzor u oblasti lovstva po ZOL- F BiH – Rješenja o imenovanju Kantonalni šumarsko – lovni inspektori. (dvojica)

Hercegbosanski kanton:

1. **Milenko Kevac**, kantonalni šumarski inspektor
2. **Jelenko Dragojević**, kantonalni šumarski inspektor

Nemaju zvanična ovlaštenja za nadzor u oblasti lovstva po ZOL- F BiH

Pet kantona ima imenovane – ovlaštene inspektore za nazor u oblasti lovstva u skladu sa Zakonom o lovstvu F BiH, dok pet kantona nema ovlaštene inspektore.

Rezultati analiza:

- *U cilju potpune realizacije ovog zadatka, a zbog cjelovitog pregleda i uvida u stvarne, praktične probleme uspješnosti postavljenog zakonskog modela upravljanja i kontrole u praksi, bili su nam neophodni inspekcijski nalazi iz proteklog perioda. U tu svrhu pismenim putem zatražili smo kopije zapisnika Federalnih lovnih inspektora o izvršenom pregledu gospodarenja lovišta na području Federacije BiH, što smo i naglasili u Početnom izvještaju. Federalni lovni inspektor, bez obrazloženja odbio je da nam ustupi kopije zahtjevanih zapisnika.*
- *U „Pravilniku o uslovima gazdovanja lovištima“ („Sl. novine F BiH“, broj: 63/06), postoji suprotnost prema odredbama zakona o Lovstvu, gdje se navodi da je jedan od uslova za dobijanje lovišta na gazdovanje članstvo u Lovačkom savezu SLOuBIH ili Lovačkom savezu Herceg Bosne, za razliku od Zakona o lovstvu FBiH, koji propisuje da su korisnici lovišta **svojevoljno** učlanjeni u lovačke saveze, bez definicije koji su to savezi. Ova suprotnost direktno je doprinijela stvaranju novih potencijalnih korisnika lovišta, sa nadom da će im po učlanjenju u jedan od dva saveza biti i dodijeljena lovišta, bez ikakvih drugih argumenata te se ovakva praksa nastavlja i danas.*
- *Nakon analize ovog zadatka može se konstatovati da su Zakonom o lovstvu jasno propisane razgraničene upravne i inspekcijske nadležnosti između federalnih i kantonalnih institucija.*
- *S obzirom na postojeće stanje u pogledu ustanovljenja i dodjele lovišta u FBiH, nije sasvim jasno kako se uopšte može vršiti (na osnovu čega) inspekcijska kontrola, posebno u kantonima gdje lovišta nisu ustanovljena ili gdje se čak i ne daju saglasnosti na godišnje planove.*
- *Inspekcijska kontrola je trebalo da obuhvati prvenstveno rad organa nadležnih za ustanovljenje lovišta, pa tek po okončanju procedure, legalne korisnike lovišta.*

Identifikovani problemi

- *Postupak ustanovljenja i dodjele lovišta na gazdovanje u FBiH nije dovršen, što direktno onemogućava planski pristup lovnom gazdovanju odnosno izradi lovnoprivrednih osnova.*
- *Postojeća metodologija za izradu lovnoprivrednih osnova ne zadovoljava ni u tehničkom ni u stručnom pogledu.*
- *Rad Federalne i kantonalnih lovnih inspekcija onemogućen je usljed nedovršetka procesa ustanovljenja i dodjele lovišta na gazdovanje.*
- *Rad kantonalnih lovnih inspekcija onemogućen je u 5 kantona jer nema odgovarajućih ovlaštenja*
- *Rad Federalne inspekcije ne možemo označiti kao javan i transparentan s obzirom na prvi rezultat analize ovog zadatka.*

Prijedlog mjera

- *Dovršiti postupak ustanovljenja lovišta u preostala 3 kantona u FBiH.*
- *Izmijeniti postojeći Pravilnik o uslovima dodjele lovišta na gazdovanje i uskladiti ga sa odredbama Zakona o lovstvu FBiH*
- *Izvršiti dodjelu lovišta putem javnog poziva.*
- *Donijeti novi Pravilnik o sadržaju i načinu izrade lovnoprivredne osnove.*
- *U skladu sa dodjelom lovišta pristupiti izradi lovnih osnova, te uskladiti poslovanje korisnika lovišta prema odredbama Zakona o lovstvu (stručna i lovočuvarska služba, dozvole itd.).*

- *Pristupiti sistematskoj inspekcijskoj kontroli.*
- *Ovlastiti kantonalne šumarske inspektore (posebnim rješenjem) za obavljanje inspekcijskog nadzora u oblasti lovstva u skladu sa zakonom o lovstvu FBiH*

3.4. RAZVOJ LOVNOG TURIZMA

Bosna i Hercegovina, kao malo koja druga zemlja, ima, na relativno malom prostoru, povoljne ekološke uslove za opstanak i uzgajanje različitih vrsta divljači. Ovi uslovi, u odnosu na uslove u Evropskim zemljama, nisu značajnije izmijenjeni negativnim djelovanjem čovjeka, tokom istorije.

Primjer za to je svakako opstanak populacija velikih zvjeri (vuka i medvjeda) i brojnih drugih autohtonih vrsta kao što su divokoza, veliki tetrijeb, jarebica kamenjarka i poljska, i dr.

Nažalost, na ovim prostorima u daljoj i bližoj prošlosti, stanje divljači je svodeno na minimum, nakon čega je uvijek slijedio dug i mukotrpan put do oporavka, odnosno do poboljšanja stanja divljači u lovištima Bosne i Hercegovine.

Korištenje i promocija divljači kao jednog od specijalnih proizvoda šuma, trebalo bi, obzirom na prirodne uslove i stečena pozitivna iskustva iz ranijeg perioda u Bosni i Hercegovini, da predstavlja stalan izvor prihoda.

Kada sagledamo kategorije vrijednosti lovišta i divljači, prije njihovog korištenja moramo znati kakve zahtjeve ima društvo prema ovom prirodnom resursu, te koja je svrha tih zahtjeva, da bismo bili u mogućnosti provesti održivo korištenje koje će nam obezbijediti maksimalne ekonomske ali i sve ostale efekte koji obezbjeđuju potrajno gazdovanje. Zahtjevi mogu biti veoma različiti: od samog lova, tj. zahtjeva za ulovom određenog broja grla, kljunova ili repova, obuke pasa, posmatranja, snimanja i fotografisanja divljači, učešća u prihranjivanju divljači, učešća u izgradnji neophodne infrastrukture, poboljšanja uslova staništa, obezbjeđenjem zaklona i potrebnog mira za divljač, ugodnog boravka u živoj prirodi, itd. Svi ovi zahtjevi prikazani su na shemi jedan, a kako god različiti bili imaju jednu svrhu a to je: ***Trajno zadovoljenje svih potreba društva u odnosu na lovišta i divljač u njima.***

Lovni turizam kao specifičan vid turizma, omogućava znatno efikasnije korištenje lovišta i divljači, obzirom na visoke takse i činjenicu da su lovci-gosti uglavnom strani državljani. Ovako ostvaren profit ulaže se u unapređenje stanja u lovištima (unapređenje stanja populacija divljači, poboljšanje infrastrukture, itd.), a time i ponude.

Lovni turizam u BiH do 1990. godine bio je zastupljen i uspješno prezentovan kroz razne vidove turističkih ponuda, posebno naglašene i predstavljene kroz lovno-turističke programe i sadržaje. U ovome su prednjačila tadašnja Posebna lovišta. Radi ilustracije navodimo nekoliko najznačajnijih podataka:

- Za 7 posebnih lovišta, kojima je upravljalo Lovno gazdinstvo «Sarajevo» u 1968. godini, Ukupan odstrel je iznosio:
 - 127 srndaća;
 - 155 divokoza;
 - 50 divljih svinja;
 - 8 medvjeda;
 - 8 velikih tetrijeba;
 - 811 zečeva;
 - 3.699 fazana;
 - 86 jarebica poljskih;
 - 56 jarebica kamenjarki;
 - 4.614 ptica močvarica;

Tokom 1968 godine u ovih 7 lovišta (Treskavica, Prenj, Sušica, Gostović, Koprivnica, Hutovo blato, Mera), boravilo je 558 inostranih lovaca, sa ostvarenih 1390 lovnih dana, uz čist prihod od 61.597 USA dolara, odnosno prosječna vrijednost jednog lovnog dana iznosila je 44 USA dolara prema tadašnjoj vrijednosti. (izvor: 24)

- Posebno lovište Prenj je tokom sedamdesetih godina poslužilo kao baza za re-introdukciju i introdukciju divokoza širom Bosne i Hercegovine, u susjedne zemlje, Srbiju i Hrvatsku, a čak i na Novi Zeland. Tokom deset godina, iz lovišta Prenj, uspješno je isporučeno i naseljeno na nove lokalitete 434 grla divokoza.
- U svih 23, a kasnije 12 posebnih lovišta, koja su egzistirala do 1992. godine, ostvarivani su vrlo dobri rezultati u uzgajanju divljači. Tokom ovog perioda, brojni lovci su stekli izuzetne trofeje u posebnim lovištima Bosne i Hercegovine. Navodimo samo najznačajnije koji su po međunarodnim standardima u kategoriji zlatnih medalja, odnosno po vrijednosti se nalaze među prvih 50 trofeja u svijetu:
 - **Vuk (*Canis lupus*):** Treskavica - 157,78 CIC poena; Kruščica - 151,00 CIC poena
 - **Medvjed (*Ursus arctos*):** Koprivnica – 613,00 CIC poena; Koprivnica – 577,00 CIC poena; Koprivnica - 552.50 CIC poena; Koprivnica - 493, 42 CIC poena (1977- Marsej, prvak svijeta);
 - **Divokoza (*Rupicapra rupicapra*):** Prenj -122,20 CIC poena (mužjak); Prenj - 119,60 CIC poena (mužjak); Treskavica - 117,70 CIC poena (ženka)
 - **Srndać (*Capreolus capreolus*):** Romanija - 159, 51 CIC poena; Sušica - 150, 70 CIC poena; Sušica – 148,00 CIC poena (izvor: 24)
- Ukupan prihod Posebnog lovišta Koprivnica u 1988/89 lovnoj godini iznosio je **1.377.625,00 DEM.**(izvor: 36)
- Proizvodnja fazana u Posebnim lovištima „Mera“ Odžak i „Međutinjama“ Brčko, iznosila je 120.000 kljunova početkom 90-tih godina prošlog vijeka. (izvor: 32)

Program lovnog turizma, manifestovao se kroz ponudu odstrela krupne i sitne divljači, usluge fotolova – posebno velikih predatora (medvjeda), prodaju žive divljači, ponudu i korištenje smještajnih kapaciteta i ugostiteljskih usluga, prodaju mesa od divljači, kao i druge vrste zahtjevanih usluga. Lovci-gosti i korisnici usluga fotosafarija uglavnom su bili strani državljani, većinom iz zemalja zapadne Evrope.

Brižljivim upravljanjem, te racionalnim korištenje lovišta i divljači, postizani su zavidni ekonomski rezultati koji su bili stalna podrška održivom gazdovanju lovištima, a ostvarena profit ulagan je u proširenje lovnoturističkih kapaciteta (unapređenje populacija divljači, poboljšanje infrastrukture, itd.), čime se podizao i kontinuirano održavao nivo kvalitetnije lovno - turističke ponude.

Današnje stanje razvoja lovnog turizma u Federaciji BiH

S obzirom, na činjenicu da lovišta u FBiH nisu ustanovljena, niti dodijeljena, ne izrađuju se godišnji planovi gazdovanja i ne dostavljaju rezultati o evidenciji izvršenih mjera gazdovanja, u sadašnjoj situaciji nije moguće dati realne i konkretne pokazatelje o razvijenosti i zastupljenosti lovnog turizma na području FBiH.

Takođe uzimajući u obzir navedene činjenice kao i neimplementaciju međunarodnih Konvencija (Bern i CITES), pitanje je koliko je legalno i etički baviti se lovnim turizmom ako se u obzir uzme prenošenje trofeja ili cijelih odtreljenih primjeraka

divljači preko granica BiH, posebno za medvjeda, vuka, divokožu, velikog tetrijeba i jarebicu kamenjarku.

Carinski organi u BiH, kao i u susjednim zemljama u periodu od 2000.-2010. godine, zaustavili su i oduzeli ukupno 69 pošiljki, uglavnom ptica, a u 11 slučajeva radilo se o trofejima vuka, medvjeda i divokože. (izvor: 37)

Direktna posljedica neokončanja postupka ustanovljenja i dodjele lovišta na duži period (10 godina) onemogućava i obeshrabruje potencijalne korisnike lovišta za bilo kakvo planiranje i ozbiljnija ulaganja po pitanju razvoja lovnog turizma. Dok se ne ispuni ovaj najvažniji preduslov za razvoj lovstva (a time i lovnog turizma), bilo kakav podatak dobijen sa terena ne može se smatrati validnim.

Pregled iskustava susjednih zemalja sa posebnim osvrtom na iskustva Rumunije

Za razliku od BiH, u susjednim zemljama možemo vidjeti kompletne ponude, razrađene do najsitnijih detalja (od smještaja, ishrane, prevoza, vremena lova, vrste divljači, cijene po kategorijama trofeja do cijena municije čak i visine napojnica). Glavninu lovno-turističkog prometa ostvaruju državna preduzeća (Zavod za Gozdove Slovenije, Hrvatske šume, Srbijašume) u lovištima pod državnom upravom, odnosno Posebnim lovištima. Ponuda je konstantna, veoma dobro osmišljena i odgovarajuće prezentirana na brojnim web stranicama, sajmovima i manifestacijama i putem odgovarajućih brošura. Osnovna razlika u odnosu na BiH je **funkcionisanje** institucija sistema i prevazilaženje ličnih i privatnih interesa, što je i logično jer se radi o državnom dobru.

Analizirajući organizaciju lovstva i lovnoturističku ponudu nekih susjednih, po lovnoj tradiciji sličnih zemalja, a koje su u tom segmentu daleko odmakle, poput Mađarske, Češke, Slovačke, a posljednjih godina Bugarske i Rumunije, može se povući određena paralela, odnosno iščitati sličnosti u „filozofiji“ lovnog gazdovanja i lovnog turizma. Temelji za bavljenje lovnim turizmom su slijedeći uslovi:

- velika lovišta sa znatnim fondom divljači
- profesionalno gazdovanje i vođenje lovnog turizma
- opremljenost lovišta lovnogospodarski, lovnotehničkim i lovnoturističkim objektima
- kombinirani uzgoj divljači
- intenzivna lovnoturistička promocija

Vezano za navedeno, dajemo kraće obrazloženje pojedinog uslova

Velika lovišta sa znatnim fondom divljači

Za razliku od zapadnoevropskih zakona i uslova za formiranje i ustanovljenje lovišta, gdje je apsolutno dominantni faktor vlasništvo – zbog čega se ustanovljuju mala lovišta i često puta ograđena, odnosno fizički ograničena (da li zbog ciljanog ograđivanja lovišta, ograđivanja posjeda, ograđivanja pojedinih kultura ili ograđivanja prometnica, izgradnja objekata koji imaju karakter ograde i sl.) zemlje sa tradicionalnim lovnim gazdovanjem i orijentacijom na uzgoj divljači u otvorenim lovištima uglavnom su formirale i ustanovile lovišta na većim površinama u kojima se sukladno tome uzgaja i veći broj divljači. Upravo takva lovišta, koja se ujedno poklapaju sa većim prirodnim cjelinama i cjelovitom populacijom divljači unutar kojeg je područje dnevne i sezone migracije, pružaju mogućnost potrajnog gospodarenja, stabilnu brojnost, odgovarajuću polnu i trofejnu strukturu divljači te razvoj lovnog turizma. Iako je vrlo teško doći do podataka o ekonomskim efektima lovnog turizma na razini države, iz promidžbenih materijala o ponuđenoj divljači, trofejnoj strukturi, smještajnim kapacitetima i ostaloj ponudi može se zaključiti koliko je privredni značaj lovnog turizma u kontinentalnom i planinskom području, odnosno u ruralnim sredinama. U najviše

slučajeva tim lovištima gospodare šumarska preduzeća ali ima i pojedinaca ili privatnih preduzeća koja su se između ostalog registrirala i za lovni turizam. (vidi materijale pod www.lesy.sk, www.lesycr.cz, www.hrsume.hr)

Profesionalno gazdovanje i vođenje lovnog turizma

Za ostvarenje svih potreba u gospodarenju lovištem, divljači i bavljenje lovnim turizmom neophodno je obrazovano, stručno i profesionalno osoblje. Lovstvo je djelatnost sa dugom tradicijom te posebnim protokolom odnosno lovnom kulturom i etikom, stoga je neophodno da osoblje koje vodi lovište i goste poznaje lovište, divljač i njene zahtjeve kod uzgoja ali i pravila lova i lovne etike kada vodi gosta u lov na bilo koju vrstu divljači ili bilo kojim načinom lova. Stoga je nužno iskoristiti postojeće kadrovske potencijale ali i intenzivno raditi na stvaranju i edukaciji novih, kako je predviđeno ovim projektom, a kroz druge projekte dijelom već i ostvareno (Projekt: „*Studijsko putovanje i obuka u okviru teme: Održivo upravljanje lovištima u cilju povećanja prihoda*“).

U nekim susjednim zemljama, kao i u Hrvatskoj, lovno gazdovanje i lovni turizam vezani su za stručno i profesionalno osoblje, zaduženo za pojedine segmente ovog složenog sistema rada i funkcionisanja.

Opremljenost lovišta lovnim objektima

Za provođenje gazdovanja lovištem, ugoja i zaštite divljači te naposljetku za realizaciju lovnog turizma potrebno je imati vrhunski opremljeno lovište. Danas se posebna pažnja posvećuje smještajnim kapacitetima i ugostiteljskoj ponudi, gdje luksuzno opremljene lovačke kuće imaju značajnu ulogu za prihvata gostiju ali specifičnu gastronomsku ponudu. Ujedno taj segment u nekim slučajevima sudjeluje sa preko 30% ostvarenih prihoda lovnog turizma.

Nedostatak objekata za smještaj odgovarajuće razine, privremeno se može nadomjestiti smještajem u postojećim hotelima u obližnjim gradovima ili turističkim središtima, uz adekvatnu organizaciju prijevoza u lovište i povratno.

Problem je korištenja smještajnih kapaciteta tijekom godine, pa bi se kod izgradnje takvih objekata u lovištu, koji predstavljaju znatnu investiciju, trebalo razmišljati o korištenju i za druge sadržaje, kako bi se povećao broj dana korištenja odnosno postigla rentabilnost takovih objekata. Takav primjer niskog stepena korištenja smještajnih kapaciteta i ugostiteljske ponude imamo na luksuznim lovačkim kućama u Hrvatskoj.

Kombinovani uzgoj divljači

Kao rezultat uspješne promocije lovnog turizma i višegodišnjeg dolaska gostiju koji će preporukom privući i druge goste (prijatelje, partnere), raste i potražnja za količinom divljači za odstrel. Kako je uzgoj i broj divljači u otvorenim lovištima limitiran propisima i kapacitetom staništa, za povećanje turističke ponude potrebno je uzgajati divljač i u ograđenom prostoru, kako bi se ista ispuštala pred lov i time omogućila očekivane rezultate lovcima i financijske efekte onom koji gospodari lovištem.

Nesumnjivo za lovni turizam i ekonomske efekte istog, pomoću kombiniranog uzgoja najbolje se pokazalo uzgoj i lovni turizam na pernatu divljač. Uz fazana, BIH ima odlične uslove za uzgoj i lov jarebice kamenjarke i prepelice.

Intenzivna lovnoturistička promocija

Lovno turistička ponuda provodi se na nekoliko načina:

- kroz turističke kataloge, brošure, letke
- putem javnog oglašavanja (TV, radio, štampa, stručni lovački časopisi)

- sudjelovanjem na međunarodnim specijaliziranim sajmovima lova i lovačke opreme (Dortmund, Salzburg, Bressa, Varaždin, Novi Sad)
- putem direktnih kontakata ranijih gostiju ili njihovih prijatelja
- preporukama gostiju koji su već bili u lovu u BIH
- postavljanjem web stranica sa svim potrebnim informacijama i cjenikom (vidi cjenik Slovačke, Rumunije, Mađarske, Hrvatskih šuma, Srbijašuma, Vojvodina šuma, itd.)

U Hrvatskoj je na primjer, 1060 ustanovljenih lovišta od čega je oko 320 državnih (vlastitih) lovišta. Dio tih lovišta je dat na gazdovanje Hrvatskim šumama kao najvećem lovoovlašteniku, koje su prvenstveno orjentirane na profesionalni rad i lovni turizam. Čak i pojedine firme i pojedinci, koji gospodare lovištima (uglavnom državnim) orjentirani su na lovni turizam (AS lovni turizam, GAMA lov, Lovno gospodarstvo Moslavina, Zelendvor, ...).

U Srbiji, najveći korisnici lovišta su JP „Srbijašume“ i JP „Vojvodinašume“, koje gazduju sa ukupno 67 lovišta, ukupne površine od 731.910 hektara. Od ovih 67 lovišta, 19 ih je ograđeno ili djelimično ograđeno, a njihova površina varira od 931 do 4.934 ha. Površina otvorenih lovišta kreće se u rasponu od 5.348 do 53.016 ha. Zavisno od prostornog rasporeda i tipa lovišta, provodi se uzgajanje krupne i sitne divljači. Zaista bogata lovna ponuda, iskazana je kroz odgovarajuće brošure i postere u trojezičnoj formi. Svako lovište raspolaže odgovarajućim kapacitetima za prihvata gostiju, kvalitetnim stručnim, lovočuvarskim i drugim neophodnim osobljem za provođenje lovnog gazdovanja i naravno, lovnog turizma.

U Sloveniji, sa 10 „Lovišta posebne namjene“ gazduje Zavod za gozdove Slovenije, sa 2 nacionalni parkovi a sa ostalih 409 lovišta lovačka društva. I u ovom slučaju je lovnoturistička ponuda osmišljena na odgovarajući način, kvalitetno prezentirana i dopunjena brojnim drugim sadržajima (posjete muzejima, gastronomija, fotolov, itd.)

Možda i najbolji primjer kako se uz kvalitetnu i osmišljenu ponudu, marketinški zastupa i promoviše lovni turizam daje Rumunija, u kojoj su do devedesetih godina vladali vrlo slični politički uslovi kao i na ovim prostorima. Najprije je iskorištena radoznalost i neznanje zapadnih zemalja o situaciji nakon pada komunizma za privlačenje turista, a potom s obzirom na visoko kvalitetna staništa i brojnost divljači izrađen cjelovit program lovno-turističke ponude. Smatramo korisnim dati na uvid slijedeće linkove:

<http://www.huntercompany.net>

<http://www.discoverworld.co.uk/romania/fishing-and-hunting-tourism>

www.destinationromania.eu/

Danas se o uspješnosti lovnog turizma u Rumuniji mogu čuti i oprečna mišljenja, odnosno sve su češće kritike usljed smanjenja brojnosti populacija divljači, posebno velikih predatora npr medvjeda čija je brojnost u vrijeme pada komunizma procjenjivana na 8.000, a danas se cijeni na 4.500-5.000, zbog čega je, kao i nedostavljanja obaveznih Izvještaja, Rumuniji bio i ukinut CITES 2005 godine.

3.4.1. Model izrade katastra vrijednosti lovišta prema kriterijima kvalitete infrastrukture, kao ponude za lovni turizam;

Vrijednost lovišta određuju u prvom redu uslovi staništa i vrste divljači koje u njemu obitavaju, a nakon toga brojnost i kvalitet populacija tih vrsta divljači. Odgovarajući pejzaži takođe doprinose povećanju atraktivnosti i vrijednosti lovišta, a infrastruktura je na posljednjem mjestu. U datom lovištu mogu se izgraditi najkvalitetniji mogući infrastrukturni

objekti, ali ukoliko nema odgovarajućih stanišnih uslova i divljači, nema govora o bilo kakvom lovnom turizmu, jer je za ovaj vid turizma potrebna divljač! – Iz rečenog proizlazi da se katastar vrijednosti lovišta može ustanoviti samo na osnovu realnih podataka o kvalitetu staništa (što treba da bude i osnova za određivanje koncesione naknade) i uspješnosti poduzetih mjera na ukupnom unapređenju lovstva u pojedinim lovištima. Osim ovoga, tek po završenom i provedenom postupku ustanovljenje i dodjele lovišta na gazdovanje (na duži period) može se pristupiti planskoj izgradnji lovnih objekata koji trebaju biti predviđeni lovnom osnovom kako bi se izbjegla stihijska gradnja.

3.4.2. Plan razvoja i načine uključivanja lovnog turizma u ponudu turističkih agencija uz razvoj alternativnih ponuda (npr. foto-safari i sl.)

Lovni turizam, kao specifična grana turizma, osoben je po tome, što je za stvaranje motiva za ovu vrstu turizma potrebna divljač kao predmet lova. Divljač je prirodni resurs i društveno(državno) dobro koje je obnovljivo ali ne i neiscrpno. Pošto kroz realizaciju lovnog turizma divljač „trošimo“ (odstreljujemo), lovno-turistička ponuda je limitirana količinom i kvalitetom pojedinih vrsta divljači. Neophodno je zato, da lovno-turistička ponuda bude bazirana na realnim planovima korištenja divljači, makrogeografski (za cijelu zemlju, po entitetima i regijama) i mikrogeografski (po lovištima i revirima).

Kvalifikacija naše i bilo koje turističke ponude riječima „neiscrpna“, „neograničena“ i sl., ne samo da je vrlo pogrešna i neozbiljna, već vrlo štetna, posebno kada su u pitanju autohtone vrste, koje se ne proizvode vještački ili uzgajaju u ograđenim lovištima.

Turizam je svakako najosjetljivija grana privrede, a lovni turizam koji podrazumijeva kretanje naoružanih lica u prostoru, te iznošenje lovine (trofeja, cijelih primjeraka, mesa ili prerađevina divljači), kao dva neophodna uslova za realizaciju ove specifične grane turizma, još i više od toga.

Zbog ovoga, lovni turizam, odnosno lovno-turistički promet, treba smatrati prodajom divljači franko lovište, odnosno fco mjesto proizvodnje, bez troškova pakovanja, transporta, mogućih rizika, itd. Mušteriji koja preuzima (lovi) ove specifične proizvode, naplaćujemo ulazak u lovište i sve troškove preuzimanja (organizacija lova, uređenje lovine, obezbjeđenje prateće dokumentacije trofeja, itd.), a uz ove i sve ostale troškove (troškovi boravka). Ovako definisan, lovni turizam je najprobitačniji način valoriziranja divljači.

Inostrani lovni turizam (tj. Lovno-turistički promet sa inostranstvom) zahtijeva kompletnost ponude za realizaciju u većem obimu, odnosno biološku, infrastrukturnu, organizacionu i kadrovsku pripremu lovišta u BiH, za adekvatno zadovoljenje lovnih (i svih ostalih) potreba većeg broja stranih turista.

Domaći lovni turizam, odnosno lovno-turistički promet u zemlji, u ranijem periodu ekspanzije lovnog turizma, uglavnom se svodio na pojedinačne slučajeve, ukoliko izuzmemo organizovane lovove za političke i privredne rukovodioce, koji najčešće nisu bili plaćani od strane učesnika. Eventualno plaćanje svodilo se na donacije od privrednih organizacija u vidu ustupanja roba i materijala.

Danas, uzevši u obzir veliko socijalno raslojavanje u BiH, te postojanje grupacije stanovništva (istina male) koja je u mogućnosti da plati lov bez problema, čak i po cijenama za inostrane goste, domaći lovni turizam bi mogao da ima mnogo veći značaj nego dosada. Ovome u prilog idu i činjenice, da realizacija domaćeg lovnog turizma nije otežana brojnim okolnostima i zabranama (komunikacija, prenošenje oružja i lovine, itd.) kao što je to slučaj sa inostranim lovnim turizmom.

Ispunjenje ovih pretpostavki, zahtijeva duži vremenski period, posebno kada se radi o unapređenju stanja populacija divljači i obrazovanju kadrova. Takođe, korisnici lovišta

trebalo bi da ostvare saradnju sa kantonalnim turističkim agencijama u svrhu obezbjeđenja kakve-takve stalne ponude.

Rezultati analiza:

- *Iz pregleda i analize upitnika u pogledu trenutnog razvoja lovnog turizma može se konstatovati da je stepen razvoja, oblici i razina zastupljenosti lovnog turizma u Federaciji BiH na veoma niskom stepenu razvoja.*
- *S obzirom na neustanovljenje i dodjelu lovišta, odsustvo implementacije potpisanih međunarodnih konvencija, lovni turizam je prepušten „Crnom tržištu“ i uglavnom se odvija na zakonski nelegalan način.*

Identifikovani problemi

- *Postupak ustanovljenja i dodjele lovišta na gazdovanje u FBiH nije dovršen, što direktno onemogućava planski pristup lovnom gazdovanju i lovnom turizmu kao njegovom sastavnom dijelu.*
- *Bez ispunjenja ovog uslova nema ni razvoja lovnog turizma.*
- *Ne postoji nikakva strategija razvoja lovnog turizma na nivou BiH pa ni u FBiH.*

Prijedlog mjera

- *Provesti postupak ustanovljenja i dodjele lovišta na gazdovanje na duži period (10 godina)*
- *Poštivanje odgovarajućih konvencija i zakona*
- *Unapređenje stanja populacija i kvaliteta divljači u lovištima (podržavanjem primjerenog omjera polova, starosne struktura i optimalne brojnosti), u svrhu obezbjeđenja ozbiljne i dugoročne ponude po kvantitetu i kvalitetu.*
- *Stvaranje i edukacija potrebnih kadrova za rad u ovoj oblasti (kursevi, seminari, lovačke škole, fakulteti)*
- *Obezbjeđenje potrebne infrastrukture u lovištima te pratećih sadržaja (adekvatni kapaciteti i odgovarajući smještaj)*
- *Osmišljena i kvalitetna prezentacija lovne ponude Bosne i Hercegovine (sajmovi, brošure, vodiči, video kasete, i web stranice) Za lovni turizam nužna je kvalitetna, pomalo agresivna i kontinuirana turistička promocija. Iako je BIH tradicionalno poznata lovnoturistička destinacija, posebno radi lova velikih zvijeri poput medvjeda i vuka, te divokoze i velikog tetrijeba, posljednjih desetak godina dosta se izgubilo na imidžu lovnoturističke destinacije. Ranija klijentela više nije u mogućnosti sudjelovati u tako zahtjevnim lovovima (fizički i kondicionjski), a nove generacije nisu dovoljno informisane o tome što se sve nudi u BIH. Svakako da pored ostalog tome uvelike pridonosi i neriješeno pitanje provedbe zakona o lovstvu u BIH, uređenost lovišta, izostanak gospodara i gospodarenja, devastiranost lovišta, nedostatak ostalih sadržaja u turističkoj ponudi i sl. Iskustva zemalja za bogatom lovno – turističkom ponudom pokazuju da se u promociju treba ulagati puno i kroz duže razdoblje.*
- ***Promovisati i dodatne načine korištenja lovišta kao što su:***
- *Posmatranje divljači*
- *Fotografisanje i snimanje divljači*
- *Organizacija obuke i utakmica lovačkih pasa*
- *Organizacija tzv. „Eko-učionica“ sa odgovarajućim predavačima o staništima i vrstama koje u njima obitavaju*
- *Proizvodnja odgovarajućih suvenira sa motivima divljači ili pomoću ostalih dijelova divljači (rogovi, kosti, zubi, perje, kože i krzna)*

- *Proizvodnja lokalnih prehrambenih specijaliteta uz korištenje divljači kao motiva (brand za pojedina područja)*
- *Proizvodnja lokalnih odjevnih predmeta uz korištenje divljači kao motiva*
- *Proizvodnja i plasman opreme za lov*
- *Proizvodnja i plasman hrane i opreme za pse*
- *Obezbjeđenje usluga smještaja i boravka*
- *Po ispunjenju neophodnog preduslova (Ustanovljenja i dodjele lovišta na gazdovanje na duži period), uz navedenu promociju i ostale uslove, u godišnjim planovima trebalo bi zasebno iskazivati broj divljači predviđen za korištenje za potrebe korisnika lovišta (članovi i sl.) a posebno broj divljači predviđen za korištenje putem lovnog turizma (komercijalnog odstrela). S obzirom na trenutno stanje populacija divljači, ovu ponudu po lovištima i po vrstama divljači objedinjavale bi kantonalne turističke agencije, a sveukupnu ponudu Federalna turistička agencija sa preciziranjem vremena, načina lova i svih ostalih potrebnih detalja. Na ovaj način ostvarila bi se mogućnost zadovoljenja potreba grupa lovaca na području jednog kantona i povećala i uspostavila saradnja između pojedinih korisnika lovišta.*

4. KONTROLISANI UZGOJ DIVLJAČI

4.1. Analiza stepena razvoja, inteziteta i oblici zastupljenosti kontrolisanog uzgoja divljači

Intenzivno lovno gazdovanje a posebno lovno – turistička orijentacija danas teško može egzistirati na isključivo prirodnom uzgoju divljači (uzgoju u otvorenim lovištima. Naime, lovni turizam traži određeni odstrelni kontingent u što kraćem vremenu, što je moguće jedino ako divljač imamo „pod kontrolom“, i možemo je u datom momentu ponuditi za odstrel.

Takvi primjeri su poznati diljem Evrope, a i u našem neposrednom okruženju, gdje se posebno za te namjene uzgaja pernata divljač a posljednjih godina vrlo intenzivno i divlja svinja, te jelenska divljač radi trofejnog odstrela. Primjera uzgoja fazana, divljih svinja ili trofejnih grla jelena, jelena lopatara, muflona ili veprova u ograđenom prostoru imamo u gotovo svim poznatijim evropskim lovištima (Židlohovice, Zelendvor, Gjulaj, Velčice, Topli Vrh, Baranja, Spačva, Ristovača, Karakuša, Kumovac, Jasen, itd). U posljednje vrijeme kontrolirano se uzgaja i zec, no njegova cijena iz uzgoja premašuje prodajnu cijenu u odstrelu pa je uzgoj zeca za ispuštanje pred lov ekonomski upitno.

U odnosu na period do 1992, kontrolisani uzgoj divljači danas je sporadično zastupljen u Bosni i Hercegovini. Od vrsta krupne divljači na nekoliko lokaliteta, uzgaja se jelen lopatar, te muflon. Uzgoj divljih svinja praktikuje se uglavnom u manjim ograđenim prostorima-gaterima i za potrebe obuke lovačkih pasa.

Uzgajanje sitne divljači zastupljeno je putem nekoliko manjih fazanerijskih farmi koje ni kvalitetom ni kvantitetom proizvedene divljači ne mogu da odgovore zahtjevima i potrebama tržišta, pa se potražnja u pogledu ove divljači u Bosni i Hercegovini, uglavnom podmiruje iz Fazanerijske „Ristovača“- Bač u Srbiji, koja je i najveći uvoznik fazana u BiH. Takođe je pojedinačno i u manjem obimu zastupljen kavezni uzgoj zeca.

Na osnovu stanja i razvijenosti ovih kapaciteta ne može se reći da je kontrolisani uzgoj divljači u BiH na odgovarajućem nivou. Mnogo promovisane i hvaljene farme-uzgajališta jelena lopatara zasada nisu donijele očekivane rezultate ni u plasmanu trofejnih primjeraka ni

u proizvodnji i plasmanu mesa-što je navođeno kao jedan od primarnih razloga njihovog osnivanja. Uzgajanje muflona je tek u začetku pa se ne mogu ni dati odgovarajući komentari.

4.2. Pregled međunarodnih praksi

U evropskim i susjednim zemljama, prednost u uzgajanju krupne divljači daje se jelenu običnom i divljoj svinji, te muflonu na odgovarajućim staništima. Jelen obični svakako zbog veće atraktivnosti u pogledu trofeja tako i u proizvodnji mesa-veća masa, divlja svinja zbog njene atraktivnosti u pogledu lova i rastućom potražnjom za organizovane grupne lovove prigonom. Ne možemo zaobići ni činjenicu da se u evropskim zemljama lopatari uzgajaju na velikom broju malih privatnih farmi skoro isključivo za proizvodnju mesa, ali je način proizvodnje i plasman bitno drugačije organizovan, te zahvaljujući višem standardu u ovim zemljama realizuje se bez većih poteškoća.

Od vrsta sitne divljači, u porastu je kavezni uzgoj zečeva, prvenstveno u svrhu popunjavanja lovišta i novih naseljavanja, tehnologija proizvodnje je savladana, ali su još uvijek prisutne brojne poteškoće u podivljavanju proizvedenih jedinki, što se odražava u njihovom veoma slabom uspjehu opstanka nakon ispuštanja. Jarebice poljske, kao i jarebica čukar takođe se veoma uspješno uzgajaju i proizvode u svrhu naseljavanja i popunjavanja lovišta.

Način uzgoja divljači već je postigao visoku tehnološku razinu, uključujući proces podivljavanja, načina ishrane i puštanja u otvorena lovišta ili poligone za izlovljavanje.

Najviše se uzgaja pernata divljač koja se potom ispušta „pred pušku“ što omogućava uspješan lov i visoki postotak realizacije odstrela (odnos ispuštenih i odstrijeljenih jedinki).

Na takovoj osnovi se bazira lovni turizam poznatih destinacija za lov pernate divljači (Židlohovice, Nitra, Zelendvor, Ristovača, lov kamenjarke u Španiji).

Što se tiče uzgoja krupne divljači danas se najviše u ograđenom prostoru uzgaja divlja svinja (radi skupnih lovova, radi smanjenja šteta, i radi kontroliranog uzgoja čistih linija).

Uzgoj jelena lopatara, običnog jelena i muflona vrši se prvenstveno radi uzgoja visokovrijednih trofeja i za trofejni odstrel u pojedinačnim lovovima. Intenzivni uzgoj krupne divljači radi proizvodnje mesa, na području Europe stagnirao je osamdesetih godina prošlog stoljeća kada je na evropsko tržište počela pristizati velika količina mesa divljači po znatno nižim cijenama iz Novog Zelanda i Australije, gdje se na velikim farmama uzgaja jelen obični i lopatar.

4.3. Izrada prijedloga i preporuka za osnivanje uzgojnih farmi za sitnu i krupnu divljač (uzgajališta, fazanerije, jarebičarnici, pačarnici, uzgoj krznašica i itd.)

Što se tiče intenzivnog uzgoja u BIH, u početku bi najisplativije bilo pokrenuti uzgoj pernate divljači (fazan, jarebica kamenjarka, jarebica poljska), obzirom na kratki period uzgoja, postojanje određene tradicije i brzog plasmana „proizvoda“ putem lovnog turizma na tržište, sve je moguće unutar jedne godine. S druge strane znatan dio gostiju, posebno talijanskih lovaca, je specijaliziran za lov pernate divljači (osobito im je omiljena za lov prepelica i jarebica kamenjarka).

Uzgoj pernate divljači može se organizirati i sa kooperantima, primjer obiteljska gospodarstva koja bi mogla uzgojiti nekoliko stotina do nekoliko hiljada jedinki u fazama od jednodnevnih pilića do odraslih jedinki za lov. Sa poljoprivrednim ili veterinarskim stanicama može se organizirati inkubiranja, odnosno proizvodnja jednodnevnih pilića.

Po sličnom principu, obiteljskih gospodarstava, se u Hrvatskoj primjerice vrši kavezni uzgoj zeca, što bi se moglo primjeniti i u BIH, jer je i zec vrlo tražena lovna divljač, a u

prirodi su vrlo skromni fondovi, no treba pri tome uskladiti proizvodnu i prodajnu cijenu (ne bi uzgoj smio biti više od odstrelne cijene na tržištu).

Uzgoj krupne divljači zahtijeva veća ulaganja i dugotrajni uzgoj, no obzirom na stanišne uslove i lovnoturističku potražnju trebalo bi sagledati mogućnosti uzgoja divlje svinje i muflona, što bi znatno obogatilo ukupnu lovno turističku ponudu BiH.

Rezultati analiza:

- *Iz pregleda i analize u pogledu trenutnog razvoja kontrolisanog uzgoja divljači može se konstatovati da je razvoj, intezitet i oblici zastupljenosti kontrolisanog uzgoja divljači na vrlo niskom stepenu.*
- *Postojeći kontrolisani uzgoj divljači odvija se spontano i samoinicijativno bez planskih i programskih ciljeva.*

Identifikovani problemi

- *Postupak ustanovljenja i dodjele lovišta na gazdovanje u FBiH nije dovršen, što direktno onemogućava planski pristup lovnom gazdovanju a time i kontrolisanom uzgajanju divljači.*
- *U postojećem kontrolisanom uzgoju zanemaruju se vrste divljači koje daju najveće ekonomske efekte.*

Prijedlog mjera

- *Razmotriti (ovisno od uslova staništa i mogućnosti korisnika) i organizovati intenzivni uzgoj krupne divljači (divljih svinja) u svrhu promptnog lova,*
- *Ozbiljno razmotriti kontrolisani uzgoj jelena običnog, moguće i očekivane efekte u odnosu na uzgoj jelena lopatara;*
- *Podržavati kontrolisani uzgoj muflona, po uzoru na nekadašnji način uzgoja u lovištima južne Hercegovine, odnosno u Rejonu brdskih i planinskih submediteranskih lovišta;*
- *Po uzoru na nekadašnji uzgoj fazana, naročito u Posebnom lovištu „Mera“ stvoriti uslove i inicirati osnivanje bar jednog većeg centra za proizvodnju fazana u BiH;*
- *Stvoriti uslove i oformiti bar jedan veći centar za uzgoj poljske jarebice;*
- *Izraditi program poticaja uzgoja krupne i sitne divljači u porodičnim gazdinstvima i uključiti te proizvode u lovni turizam – direktni prihodi u što kraćem roku*
- *Kavezni uzgoj zečeva, prema sadašnjim rezultatima imao bi smisla jedino u svrhu promptnog lova, s tim što cijena proizvodnje ne bi smjela premašiti cijenu odstrela;*
- *Za osnivanjem uzgajališta divljih pataka trenutno a i u narednom periodu nema prioritarnih potreba, s obzirom na brojnost i stanje ove vrste divljači u BiH;*
- *Uzgoj krznašica – nutrija, činčila, nerčeva, itd, po našem mišljenju ne spada striktno u domen lovstva, već je ovdje više riječ o klasičnom farmerskom uzgoju, tako da ga treba prepustiti individualnim proizvođačima.*

5. NACRT KLJUČNIH PRINCIPA/NAČELA

Program unapređenja lovstva u BiH mora da uvažava (od naših državnih institucija) prihvaćene međunarodne norme koje treba ugraditi u aktuelni ZOL Federacije BiH kao i sve ostale u njemu propisane, od kojih posebno izdvajamo odredbu iz člana 14. koja glasi: „Zabranjeno je lovljenjem ili na drugi način ugroziti opstanak bilo koje vrste divljači u prirodi“, i ostale koje govore o neophodnosti dugoročnog planiranja razvoja (uvažavajući prirodne uslove staništa za pojedine vrste divljači) i uvažavanju savremenih stručnih dostignuća na unapređenju lovstva koja upućuju na potrajnost gospodarenja sa optimalnom brojnošću pojedinih vrsta divljači u prirodi.

U programu treba jasno naznačiti značaj divljači kao obnovljivog državnog dobra sa kojim se mora potrajno gazdovati, što znači sa nastojanjem da se dostignu i održavaju optimalni kapaciteti pojedinih populacija kako bi ostvarili optimalan prirast koji se može (i mora) u cijelosti iskoristiti, održavajući time optimalnu (ili podnošljivu – kod predatora) brojnost i kvalitet divljači, bez većih šteta u lovištu.

1. Strateški pristup

Korištenje lovišta i divljači predstavlja javnu djelatnost i obuhvata mjere zaštite i uzgoja divljači, uređenje lovišta, lovljenje divljači i racionalnu upotrebu divljači i lovišta, koja doprinosi očuvanju biološke raznolikosti ekoloških sistema i ekološke ravnoteže prirodnih staništa divljači. S tim u vezi, svim aktivnostima vezanim za korištenje lovišta i divljači neophodno je pristupati planski i strateški. Na ovo su prema odredbama Ustava obavezni nadležni organi Federacije BiH ali i svi korisnici lovišta, naučne institucije i NVO koji se bave lovstvom. Dakle svi nadležni organi na prvom mjestu, kao i svi ostali, **moraju** biti svjesni da se bave državnim dobrom, da je način upravljanja tim dobrom regulisan zakonskim propisima kojih se **moramo** pridržavati. Nadalje, svi potencijalni i budući korisnici lovišta moraju shvatiti da korištenje državnog dobra ne može biti besplatno, u odnosu na vlasnika dobra, te da se i državi (u ovom slučaju Federaciji BiH) mora dati odgovarajuća naknada.

2. Princip/načelo integralnog pristupa

Osiguranje zaštite divljih životinja je važna odgovornost za buduće generacije, za političare i druge koji donose odluke, kako na Evropskom tako i na nivou pojedinih zemalja, pa i Bosne i Hercegovine. Ovaj cilj se može postići **integralnim upravljanjem** prirodnim resursima.

Definicija pojma lovstvo u domaćem i međunarodnom zakonodavstvu ukazuje da je lovstvo multidisciplinarna i široko-obuhvatna javna djelatnost koja reguliše načine organizovanja za izvršenje zakonskih obaveza uz uvažavanje i primjenu savremenih stručnih dostignuća za provođenje zadataka u gazdovanju lovištem (koje uključuje zaštitu i uzgoj divljači, uređenje lovišta i racionalno korištenje divljači i lovišta), insistirajući da se sve to izvršava kroz ekološku, društvenu, sportsku i privrednu djelatnost, i time doprinosi očuvanju biološke raznolikosti ekoloških sistema i ekološke ravnoteže u prirodnim staništima divljači i podnošljivim obimom šteta od divljači i ostvarenju neophodnih prihoda za podmirenje neizbježnih rashoda gazdovanja.

Svakako, u zavisnosti od toga koliko su različiti korisnici obnovljivih prirodnih resursa – poljoprivrednici, šumari, lovci, itd., koji su odabrali da rade u praksi, oni mogu biti *uništavači* ili *stvaraoci* ovih resursa. Kako se nositi uopšte sa ovim dualitetom? Primjenjujući

kazne ili nagrađujući za usluge koje ovi korisnici obezbjeđuju društvu? U stvarnosti, obje opcije nisu tako kontradiktorne kao što možda izgleda, obzirom da se mogu kombinovati ugrađivanjem jedne u drugu: **legalni zakonski okvir koji postavlja granicu između loše i dobre prakse... i nagrada za one koji odaberu da učine više od minimalno zahtijevanog za prirodu i okolinu.**

U pojedinačnim slučajevima, potrebno je sveukupno sagledati prirodne procese, i poduzeti mjere koje dovode do „pobjedničkog scenarija“ u kojem su socijalne i ekološke funkcije prirodnih staništa garantovano očuvane uporedo sa njihovim ekonomskim funkcijama. Napori koje čini upravljač prirodnim resursima da bi ostvario ovakvu „održivu praksu“ moraju biti prepoznati, na primjer kroz finansijsku podršku ovakvom načinu razmišljanja i rada. Međutim, za one koji još nisu počeli da razmišljaju i rade na ovakav „integralni“ način, slijede kazne direktno ili indirektno, a potom kroz informacije, edukaciju, istraživanja, razvoj, itd. i ohrabivanja i upućivanja za rad u ovom smislu.

3. Princip/načelo transparentnosti

U skladu sa odredbama Člana 1., Zakona o lovstvu FBiH: „Lovstvo u smislu ovog Zakona, predstavlja **javnu** djelatnost...“

Lovstvo je društveno priznata, opravdana i korisna privredna aktivnost u obimu i na način koji: (1) ne dovodi u pitanje opstanak i reprodukciju divljači i ekološku ravnotežu ekosistema, i (2) ne umanjuje sveukupne, trajne koristi od lovišta i divljači. Korištenje lovišta i divljači koje ne ispunjava ove zahtjeve gubi pozitivne atribute i pretvara se u retrogradni proces devastiranja opšteg dobra. U vezi sa tim, sve aktivnosti na korištenju lovišta i divljači trebaju biti potpuno transparentne i kao takve podvrgnute kritičkom sudu javnosti ali i samoevaluaciji.

4. Princip/načelo socijalne uključenosti

Ljudske aktivnosti koje mijenjaju način korištenja prostora i utiču na divljač su takođe pod dejstvom regulatornih i finansijskih inicijativa na nekoliko nivoa, kao i socijalnim i kulturnim faktorima. Politike koje uvažavaju ove faktore moraju biti uspostavljene na najprikladnijem geografskom nivou, te svakako biti i ostati fleksibilne da bi bile u mogućnosti da prihvate i usklade različite biološke, socijalne i ekonomske uslove kao i odgovarajući način gospodarenja. Rastuća jednolikost kulture i tržišta stvara posebne izazove u regulisanju i vođenju lokalne upotrebe lovišta i divljači uz istovremeno očuvanje biodiverziteta.

5. Princip participacije

Podrazumjeva učešće javnosti i svih zainteresovanih strana (građana, civilnog društva, privatnog sektora itd) prilikom izrade i usvajanja odgovarajućih strateških planova iz oblasti lovstva.

6. Princip cjeloživotnog obrazovanja

U skladu sa ubrzanim tehničko-tehnološkim razvojem, ostvarenim progresom na svim poljima ljudskog djelovanja i zahtjevima koji iz toga proizilaze, neophodno je u lovstvu uspostaviti jedan funkcionalan sistem formalnog (edukacija kadrova) i neformalnog (npr. usavršavanje vještina potrebnih na radnom mjestu), obrazovanja. Na taj način bi svi uključeni

u proizvodni proces sticali i obogaćivali potrebna znanja neophodna za uspješnu realizaciju svojih radnih aktivnosti.

7. Princip standardizacije

Izražena heterogenost nadležnih organa i korisnika lovišta u FBiH (u organizacionom pogledu, kadrova, pristupa u rješavanju problema, poduzimanju mjera gazdovanja, itd) nameće potrebu određenog stepena standardizacije. Način te standardizacije zavisi od nadležnih organa vlasti koje su prema odredbama Ustava i vlasnici ovog obnovljivog prirodnog resursa, odnosno lovišta i divljači u njima. Predloženim mjerama (edukacijom, izradom potrebnih pravilnika, odgovarajućih obrazaca i kvalitetne i sistematske inspekcije u skladu sa zakonskim propisima), postići će se da se sadašnje šarenilo u pogledu shvatanja odredbi zakona i uopšte lovnog gazdovanja ujednači i svede na jednake kriterije.

6. NACRT CILJEVA, AKCIONOG I FINANSIJSKOG PLANA

Strateški cilj: Implementacija Zakona o lovstvu						
Specifični cilj	Aktivnosti	Indikator uspjeha	Implementator	Finansijski plan	Prioritet	Rok realizacije
1. Ustanovljenje lovišta u FBiH	1.1. U skladu sa prijedlogom stručnih Komisija ustanoviti lovišta (posebna i ostala) na području Federacije BiH	Ustanovljena lovišta u svim kantonima FBiH	VF, SK	3.000	I	2011
2. Dodjela lovišta na gazdovanje	2.1. Donijeti uputstvo za određivanje koncesione naknade za lovišta u FBiH	Objava Uputstva u službenim novinama	FMPVŠ, Federalna Komisija za koncesije	5.000	I	2011
	2.2. Usklađivanje Pravilnika o uslovima dodjele lovišta na gazdovanje sa odredbama Zakona o Lovstvu	Objava Pravilnika u službenim novinama FBiH	FMPVŠ-Komisija formirana rješenjem Ministra	300	I	2011
	2.3. Aktom o ustanovljenju posebnog(ih) lovišta odrediti i korisnika(e)	Dodijeljena lovišta na period od najmanje 10 godina	VF	-	I	2012
	2.4. Putem javnog poziva, odabrati najpovoljnije ponuđače i dodijeliti lovišta.		VK	-	I	2012
	2.5. Sklopiti ugovor sa odabranim ponuđačima.		KMPVŠ	-	I	2012
3. Usklađivanje Zakona o Lovstvu i podzakonskih akata	3.1. Donošenje novog Pravilnika o načinu izrade lovne osnove i godišnjeg plana gazdovanja. 3.2. Donošenje Pravilnika o načinu evidencije izvršenih radova u lovištu po lovnim osnovama i godišnjim planovima. 3.3. Donošenje svih preostalih Pravilnika predviđenih Zakonom o lovstvu	Izmjena postojećih i objavljivanje novih pravilnika u službenim novinama FBiH	FMPVŠ-Komisija formirana rješenjem Ministra	1.500	II	2012
4. Planski pristup u lovnom gazdovanju	4.1. Izrada lovnih osnova i godišnjih planova	Izrađene osnove i godišnji planovi	Korisnici lovišta	0,4 KM po 1ha LPP	II	2012-2017
	4.2. Dostava istih na odobravanje	Odobrene osnove i	FMPVŠ, KM	200 KM po vanjskom	II	2012-2017

		godišnji planovi		članu komisije		
4.3.	Realizacija odredbi lovnih osnova putem godišnjih planova	Povećanje broja divljači i dostizanje kapaciteta, uređenje lovišta, povećanje plana odstrela	Stručne službe korisnika lovišta	-	II	2012-2017
4.4.	Evidentiranje ostvarenih rezultata	Uređena i precizna evidencija o radu u svim lovištima	Stručne službe korisnika lovišta	-	II	2012-2017
4.5.	Podnošenje godišnjih izvještaja o rezultatima gazdovanja na uvid i odobravanje	Odobreni godišnji izvještaji prema prethodnom planu	Korisnici lovišta, FMPVŠ, KMPVŠ	-	II	2012-2017
4.6.	Sistematska i kvalitetna inspeksijska kontrola	Poduzimanje mjera u skladu sa nadležnostima i Poglavlju X Zakona o lovstvu FBiH	Federalna i kantonalna lovna inspekcija	-	II	2012-2017

Strateški cilj: Implementacija odredaba međunarodnih Konvencija						
Specifični cilj	Aktivnosti	Indikator uspjeha	Implementator	Finansijski plan	Prioritet	Rok realizacije
1. Implementacija Bernske Konvencije	1.1. Imenovanje nadležnog tijela na nivou BiH.	Objava u službenom glasniku BiH	Parlament BiH	-	II	2012
	1.2. Usklađivanje Zakona o Lovstvu sa odredbama Bernske Konvencije.	Objava izmjena i dopuna u službenim novinama FBiH	FMPVŠ, Parlament Federacije	3.000*	II	2012
	1.3. Organizovano inventarisanje vrsta obuhvaćenih Bernskom Konvencijom.	Poznato brojno stanje	Korisnici lovišta, KMPVŠ, FMPVŠ	-	II	2012
	1.4. Izrada izvještaja o stanju populacija ovih vrsta.	Izrađen izvještaj	FMPVŠ Naučne institucije	7.000	II	2012
	1.5. Podnošenje Izvještaja nadležnom tijelu na nivou BiH.	Dostavljeni i usvojeni Izvještaji	FMPVŠ	-	II	2012
	1.6. Izrada planova gospodarenja za lovne vrste obuhvaćene Bernskom Konvencijom	Izrađeni planovi	Nadležno tijelo BiH, Naučne institucije FMPVŠ, LS, KL	10.000	II	2013
	1.7. Prosljeđivanje Izvještaja i Planova Stalnom komitetu Bernske Konvencije.	Usvojeni Izvještaji	Nadležno tijelo BiH	-	II	2013
	1.8. Provođenje odluka Stalnog komiteta Bernske Konvencije	Puna Implementacija Konvencije	Nadležno tijelo BiH, Naučne institucije FMPVŠ, LS, KL	30.000	II	2013-2017
2. Implementacija CITES Konvencije	2.1. Imenovanje nadležnog tijela na nivou BiH	Objava u službenom glasniku BiH	Parlament BiH	-	II	2012
	2.2. Usklađivanje Zakona o Lovstvu sa odredbama CITES Konvencije.	Objava izmjena i dopuna u službenim novinama FBiH	FMPVŠ, Parlament Federacije	* - istovremeno sa Bernskom konvencijom	II	2012
	2.3. Organizovano inventarisanje vrsta obuhvaćenih CITES Konvencijom.	Poznato brojno stanje	Korisnici lovišta, KMPVŠ, FMPVŠ	-	II	2012

	2.4.	Izrada izvještaja o stanju populacija ovih vrsta	Izrađen izvještaj	FMPVŠ Naučne institucije	7.000	II	2012
	2.5.	Podnošenje Izvještaja nadležnom tijelu na nivou BiH	Dostavljeni i usvojeni Izvještaji	FMPVŠ	-	II	2012
	2.6.	Prosljeđivanje Izvještaja i Planova Komisiji CITES Konvencije.	Usvojeni Izvještaji	Nadležno tijelo BiH	-	II	2013
	2.7.	Dostavljanje zahtjeva za odobravanje kvota za korištenje pojedinih vrsta divljači Komisiji CITES Konvencije	Dostavljeni i odobreni zahtjevi	Nadležno tijelo BiH	-	II	2013
	2.8.	Izrada propisanih CITES obrazaca za BiH	Objava u Službenom glasniku BiH	Nadležno tijelo BiH	-	II	2013
	2.9.	Kontinuiran nastavak aktivnosti 2.3-2.7.	Mogućnost prenosa trofeja van granica BiH	Nadležno tijelo BiH, Naučne institucije FMPVŠ, LS, KL	28.000	II	2013-2017
Strateški cilj: Uspostava jedinstvene baze podataka pri Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva							
Specifični cilj	Aktivnosti		Indikator uspjeha	Implementator	Finansijski plan	Prioritet	Rok realizacije
1. Stvaranje neophodne osnove za planiranje potrajnog lovnog gazdovanja	1.1.	Izrada obrazaca za evidenciju izvršenih radova, godišnjih planova i katastra lovišta u elektronskoj i štampanoj formi	Izrađeni obrasci	FMPVŠ	2.000	III	2012
	1.2.	Postavljanje na web stranice FMPVŠ i KMPVŠ	Mogućnost pristupa i preuzimanja obrazaca	FMPVŠ, KMPVŠ	-	III	2012
	1.3.	Izrada odgovarajućeg softverskog programa za pohranjivanje i obradu podataka (Microsoft Office Access)	Izrađen program	FMPVŠ	1.000	III	2012
	1.4.	Ustanovljenje centralne evidencije katastra lovišta u FBiH.	Postojanje centralne evidencije pri FMPVŠ	FMPVŠ	-	III	2012
	1.5.	Redovno dostavljanje izvještaja o realizaciji godišnjih planova i izvršenih radova u lovištu elektronskim putem nadležnim kantonalnim i FMPVŠ.	Unošenje podataka i dopunjavanje centralne evidencije	KL, KMPVŠ, FMPVŠ	-	III	2012-2017
Strateški cilj: Zaštita, uzgajanje i racionalno korištenje divljači i lovišta							
Specifični cilj	Aktivnosti		Indikator uspjeha	Implementator	Finansijski plan	Prioritet	Rok realizacije

1. Zaštita divljači i lovišta	1.1. Organizovanje stručne službe za zaštitu divljači i lovišta.	Postojanje stručnih službi u svim lovištima	KL, Kantonalna i Federalna lovna inspekcija	-	III	2012
	1.2. Izgradnja neophodne infrastrukture.	Tehnički uređena lovišta	KL	-	III	2012-2017
	1.3. Prevencija i smanjenje šteta od divljači	Umanjenje konflikata sa lokalnim stanovništvom, privrednim društvima, itd.	KL, Stručne službe	-	III	2012-2017
2. Uzgajanje divljači	2.1. Proljetno prebrojavanje divljači.	Poznavanje realnog brojnog stanja i praćenje promjena	KL, Stručne službe	-	III	2012-2017
	2.2. Programiranje godišnje dinamike populacije.	Odgovarajući zahvati u populacije divljači	KL, Stručne službe	-	III	2012-2017
	2.3. Planiranje dopunskog prihranjivanja	Održavanje kvaliteta i zdravstvenog stanja	KL, Stručne službe		III	2012-2017
	2.4. Izgradnja neophodne infrastrukture	Tehnički uređena lovišta	KL, Stručne službe	-	III	2012-2017
3. Racionalno korištenje divljači i lovišta	3.1. Stvaranje uslova za korištenje putem posmatranja, snimanja i fotografisanja divljači.	Dopuna ponuda Turističkih agencija, povećanje prihoda	KL, Stručne službe	-	III	2012-2017
	3.2. Stvaranje uslova za organizaciju kinoloških manifestacija i aktivnosti.	Održavanje izložbi, utakmica i seminara, ponovni prijem u FCI	KL, LS, Kinološki savezi	-	III	2012-2017
	3.3. Stvaranje uslova za organizaciju edukativnih seminara.	Redovna praksa održavanja seminara	KL, LS, KMPVŠ, FMPVŠ, Naučne institucije	-	III	2012-2017
	3.4. Stvaranje uslova za organizaciju lovnog streljaštva.	Redovne manifestacije i takmičenja	KL, Stručne službe, LS	-	III	2012-2017
	3.5. Stvaranje uslova za hvatanje određenih vrsta divljači.	Organizovano hvatanje i isporuka žive divljači	KL, Stručne službe	-	III	2012-2017

	3.6. Realizacija sanitarnog, uzgojnog i trofejnog odstrela u skladu sa godišnjim prirastom.	Stabilne i zdrave populacije divljači	KL, Stručne službe	-	III	2012-2017
	3.7. Organizovano i plansko korištenje mesa i drugih dijelova divljači	Dopuna turističke ponude i povećanje prihoda	KL, Stručne službe	-	III	2012-2017
4. Razvoj lovnog turizma	4.1. Stvaranje i edukacija potrebnih kadrova za rad u ovoj oblasti (kursevi, seminari, „lovačke škole“, fakulteti)	Kvalitetni kadrovi	KMPVŠ, FMPVŠ, Obrazovne institucije, KL, LS	-	IV	2012-2017
	4.2. Obezbjedenje potrebne infrastrukture i pratećih sadržaja.	Postojanje odgovarajuće infrastrukture	KL, TA	-	IV	2012-2017
	4.3. U skladu sa godišnjim planom, dostaviti realnu ponudu mogućeg korištenja divljači putem lovnog turizma.	Postojanje ponuda za komercijalni lov	KL, TA	-	IV	2012-2017
	4.4. Objedinjavanje ponuda na mikrogeografskom i makrogeografskom nivou (kantoni i Federacija).	Organizovane ponude za veći broj učesnika (grupe lovaca)	KMPVŠ, FMPVŠ, TA	-	IV	2012-2017
	4.5. Saradnja sa turističkim agencijama na kantonalnom i federalnom nivou za plasman ponude.	Realizovanje ponuda	KMPVŠ, FMPVŠ, TA	-	IV	2012-2017
	4.6. Osmišljena i kvalitetna prezentacija lovno-turističke ponude FBiH (sajmovi, brošure, vodiči, filmovi, web stranice)	Kontinuirana i realna lovnoturistička ponuda u FBiH	VF, FMOIT, KMPVŠ, FMPVŠ, KL, TA	10.000	IV	2012-2017
	5. Kontrolisani uzgoj divljači	5.1. Inicirati i stvoriti uslove za osnivanje jednog većeg centra za kontrolisano uzgajanje pernate divljači u FBiH, po uzoru na iskustva u radu fazanerijskih u nekadašnjim posebnim lovištima „Mera“ i „Međutinjama“.	Postojanje većeg i rentabilnog centra za uzgoj pernate divljači	KMPVŠ, FMPVŠ, VF	200.000	IV

	5.2. Razmotriti (ovisno od uslova staništa i mogućnosti korisnika) i organizovati intenzivni uzgoj divljih svinja u svrhu promptnog lova.	Postojanje 5-6 ovakvih uzgajališta	KMPVŠ, FMPVŠ, KL	30.000	IV	2012-2017
Strateški cilj: Stalna edukacija uposlenih kadrova na poslovima lovstva						
Specifični cilj	Aktivnosti	Indikator uspjeha	Implementator	Finansijski plan	Prioritet	Rok realizacije
1. Stvaranje kritičnog jezgra kadrova za promociju lovstva, prenošenje i primjenu znanja, kao i realizaciju savremenih dostignuća.	1.1. Obrazovanje kadrova. 1.2. Redovno provođenje obuke i provjera znanja.	Kvalitetni kadrovi	KL, KMPVŠ, FMPVŠ, Naučne institucije, LS	20.000	III	2012-2017
	1.3. Izdavačka djelatnost.	Postojanje i dostupnost odgovarajućih publikacija	KMPVŠ, FMPVŠ, Naučne institucije, LS	-	IV	2012-2017
Strateški cilj: Licenciranje kadrova za izradu osnova i godišnjih planova, te izradu odgovarajućih stručnih programa						
1. Osposobljavanje i provjera znanja kadrova	1.1. Izrada programa obuke.	Izrađen program	FMPVŠ, NI	2.000	IV	2012-2017
	1.2. Odabir obavezne literature.	Objavljivanje i obezbjeđenje literature	NI, FMPVŠ	2.000	IV	2012-2017
	1.3. Objava konkursa.	Službene novine FBiH	FMPVŠ	-	IV	2012-2017
	1.4. Odabir učesnika obuke.	Utvrđen broj učesnika	FMPVŠ	-	IV	2012-2017
	1.5. Realizacija obuke	Uspješno završena obuka	NI, FMPVŠ	15.000	IV	2012-2017
	1.6. Provjera znanja.	Minimum od 70% prolaznosti	NI, FMPVŠ	5.000	IV	2012-2017

	1.7. Dodjela licenci	Postojanje licenciranih kadrova u svim kantonima u FBiH	NI, FMPVŠ	2.000	IV	2012-2017
--	----------------------	---	-----------	-------	----	-----------

7. ORGANIZIRANJE JAVNE RASPRAVE

Javna rasprava, organizovana je i održana u Odžaku, 27.05.2011. godine. Zapisnik sa javne rasprave nalazi se u prilogu ovog Izvještaja

8. RAVNOPRAVNOST POLOVA

Ravnopravnost polova znači da su žene i muškarci jednako prisutni u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata. Ravnopravnost je nužna za postizanje održivog razvoja. Ravnopravan položaj žena i muškaraca pravni je standard i pokazatelj razvijenosti demokratije.

Lovstvo je svakako jedna od oblasti u kojoj je evidentna muška dominacija, s obzirom na tradiciju, postanak lovstva uopšte, te činjenicu da ono predstavlja održivo korištenje živućeg prirodnog resursa, a zahvati u resurs se najčešće vrše upotrebom vatrenog oružja i oduzimanjem života pojedinih vrsta divljači. Još jedan razlog za slabu zastupljenost žena, leži u činjenici da lovstvo kao struka ima jako negativan imidž.

Međutim, s obzirom da je uloga ljudskog faktora veoma izražajna kako u procesima degradacije, tako i u procesima zaštite i očuvanja prirodnih resursa i divljači-odnosno njihovog održivog korištenja, zvanične politike i programska rješenja teže uključivanju cjelokupne populacije u zajednici, pri čemu gender/rodna dimenzija postaje pitanje od ključne važnosti, čime se otvaraju konstruktivnije mogućnosti. Protekcionistički stav počinje bivati inkluzivniji i usmjeren na zajednicu. Takav pristup nalaže i gender senzitivne istraživanja u cilju formulisanja djelotvornih aktivnosti i intervencija.

Lovstvo ima svoje prehrambene, ekonomske, rekreativne i turističke aspekte, a zbog cijele lepeze popratnih servisa značajno je i za mogućnosti zapošljavanja, što nalaže multisektorski pristup u formulisanju politike razvoja lovstva i uspostavljanje saradnje sa specijaliziranim organizacijama, agencijama, sportsko-rekreativnim klubovima, sportsko-rekreativnim streljačkim industrijskim disciplinama, disciplinama proizvodnje sportske odjeće i obuće, turističkim agencijama i savezima, te akademskim institucijama. Stoga treba preduzeti mjere za očuvanje biodiverziteta u populacijama divljači i njihovo održivo korišćenje radi zadovoljenja društvenih, ekonomskih, ekoloških, kulturnih i duhovnih potreba sadašnje generacije i budućih naraštaja.

Razvoj lovstva nalaže i uspostavljanje posebne vrste kanala komunikacije i koordinacije u donošenju programa za podizanje svijesti, edukaciju i stimulisanje učešća žena i drugih ranjivih grupa za učešće u programima održivog korištenja lovišta i divljači u njima. Stvaranje preduslova za informisanje sveukupne javnosti o stanju populacija divljači, kao i mjerama i aktivnostima na unapređenju stanja u sektoru nisu samo globalni trend, nego i imperativ.

Prema istraživanjima Šumarskog fakulteta u Sarajevu na demografskoj strukturi članova lovačkih organizacija u FBiH (2002-2006), kojim su obuhvaćena 42 lovačka društva, učešće žena u članstvu lovačkih organizacija iznosi 0,1%, a najviše u Tuzlanskom kantonu gdje je učešće žena 2,5%.

Drugi raspoloživi podatak, koji ohrabruje, te daje podršku uspostavljanju ravnopravnosti polova u oblasti lovstva je iz odabira diplomskih, te završnih radova I i II ciklusa studija na Šumarskom fakultetu u Sarajevu.

U periodu od 2000. do 2010. godine, iz oblasti lovstva odabrano je ili realizovano ukupno 48 tema za diplomske i završne radove, od kojih su 23 ženski a 25 muški kandidati, odnosno ovaj omjer je 47,9 : 52,1% u korist muškaraca.

Integrisanje principa ravnopravnosti polova u ovoj oblasti nalaže konzistentan pristup, što uključuje sljedeće:

- Naučna istraživanja i procjene koje sprovode institucije treba, gdje je to odgovarajuće, da uzmu u obzir promjenljivost bioloških, fizičkih, društvenih i ekonomskih parametara, kao i tehnološka dostignuća i gender dimenziju njihove primjene u održivom gazdovanju populacijama divljači kroz efektivne modalitete, uključujući međunarodnu saradnju.
- Kreiranje gender senzitivnih regulatornih, institucionalnih i ekonomskih okvira za sprovođenje strategije održivog gazdovanja divljači i lovstva;
- Obezbjedivanje gender senzitivnih trajnih finansijskih mehanizama za unapređenje stanja i aktiviranje svih potencijala i razvoja sektora lovstva;
- izrada modula obuke za tehničko osnaživanje žena i muškaraca za prevenciju degradacije biodiverziteta, podizanje svijesti o značaju održivog gazdovanja prirodnim resursima;
- osnaživanje žena za aktivno učešće u procesima donošenja odluka, izgradnji profesionalnih karijera, te razvijanje liderkih i upravljačkih vještina;
- promoviranje aktivne uloge žene u zaštiti biodiverziteta i rezultata ženskih organizacija i ženskih mreža;

Identifikovani problemi

- *Veoma mali postotak žena aktivno je uključen u radu u oblasti lovstva.*
- *Tradicionalna i zastarjela shvatanja posebno su jaka u oblasti lovstva.*
- *Veoma negativan imidž lovstva doprinosi njegovoj neatraktivnosti i slaboj zainteresovanosti kada je u pitanju ženski pol.*
- *Slaba zastupljenost ostalih (ne-invazivnih) načina korištenja lovišta u kojima bi aktivno mogle učestvovati i žene (vodiči, edukacija, proizvodnja suvenira, gastronomska ponuda, itd.)*

Prijedlog mjera

- *Promocija lovstva kao struke, njenog značaja i prednosti bavljenja lovstvom.*
- *Pojačana edukacija u ovoj oblasti.*
- *Uključivanje zainteresovanih žena u aktivan rad u lovstvu.*
- *Promovisanje ostalih (indirektnih) načina korištenja lovišta uz uključivanje žena.*
- *Unapređenje imidža lovstva i lovne struke.*

LITERATURA:

1. Zakon o Lovstvu FBiH i važeća podzakonska akta
2. Zakon o udruženjima i fondacijama FBiH
3. Zakon o Lovstvu Republike Hrvatske i važeća podzakonska akta
4. Zakon o Lovstvu Republike Srbije i važeća podzakonska akta
5. Zakon o Lovstvu Slovenije i važeća podzakonska akta
6. Zakon o turističkoj djelatnosti FBiH
7. Zakon o turističkoj djelatnosti Brčko distrikta
8. Sustainable Hunting-Michl Ebner, Athesia AG, Bozen, 2007
9. FACE Manifest 2009-2014-Federation of Associations for Hunting and Conservation of the EU, 2009.
10. Game monitoring – EU Conference, Uppsala, Sweden, 15-16 December 2009;
11. Game farming – Symposium proceedings, Sopron, Hungary 2008.
12. Principles for sustainable wildlife management laws-FAO/CIC Wildlife partnership 2008;
13. Lovstvo i lovački zakoni „Evropa-Srbija“-FAO misija u Beogradu, 06-10. 03.2006.;
14. Regulativa Evropske unije o zaštiti vrsta divlje faune i flore regulisanjem trgovine
15. Konvencija o biološkom diverzitetu
16. Bernska konvencija
17. CITES
18. Habitat directive
19. Ramsar Convention
20. Zakon o zaštiti i dobrobiti životinja BiH
21. Zakon o zaštiti okoliša FBiH
22. Zakon o zaštiti prirode FBiH
23. Ugrožene vrste divljači u Bosni i Hercegovini, (2006);
24. Studija za održivo gazdovanje sa divljači u posebnim lovištima u Bosni i Hercegovini (2007);
25. Ustanovljenje staništa divokozje divljači u BH i prijedlog za revitalizaciju populacije; (2007);
26. Rješenje o osnivanju uzgojnih područja za medvjeda („Sl. novine FBiH“, broj: 63/08);
27. Rješenje o osnivanju uzgojnih područja za divokoze („Sl. novine FBiH“, broj: 63/08);
28. Pravilnik o sadržaju, načinu i nosiocima izrade odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, godišnjeg i privremenog plana gospodarenja lovištem („Sl. novine FBiH“, broj: 63/06);
29. Pravilnik o stručnoj službi za provođenje lovnogospodarske osnove („Sl. novine FBiH“, broj: 63/06);
30. Pravilnik o uslovima gospodarenja lovištima („Sl. novine FBiH“, broj: 63/06);
31. Rejonizacija i kategorizacija lovišta u Federaciji BiH", (2009);
32. Subašić V.: „Mogućnost revitalizacije fazanerije „Mera“ Odžak“-Diplomski rad, Šumarski fakultet Sarajevo 2009.
33. Erlagić S.: „Mogućnosti uzgoja jelena lopatara (*Dama Dama L.*) na području kantona Sarajevo“ - Diplomski rad, Šumarski fakultet Sarajevo 2006.
34. Pezić N.: „Mogućnosti uzgoja jelena lopatara (*Dama Dama L.*) na području Viteza i Busovače - Diplomski rad, Šumarski fakultet Sarajevo 2009.

35. Bešić E.: „Unos i uzgajanje jelena lopatara (*Dama Dama L.*) u ograđen prostor „Hajdučka luka“ na području šumarije Kreševo“ - Diplomski rad, Šumarski fakultet Sarajevo 2005.
36. Bašić M: „Ekonomski pokazatelji poslovanja RO Lovno gazdinstvo Koprivnica Bugojno“ – seminarski rad; Postdiplomski studij iz naučne oblasti Lovstvo, Šumarski fakultet Sarajevo 2010.
37. Kunovac S i saradnici: Korištenje lovišta – vodič, Maga Projekt i Wald Projekt, Sarajevo-Banja Luka 2010.
38. Lovački list, HOOP, Lovac, Lovačke novine, Lovački vjesnik, Dobra Kob-lovački časopisi iz regije 2000-2010

BOSNA I HERCEGOVINA / FEDERACIJA BIH
Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
Šumarski program Federacije Bosne i Hercegovine
Savjet za izradu Šumarskog programa Federacije Bosne i Hercegovine

Ugovor broj: **BA - Add. Fin. – 37991- BOS – CQ – SA – CS – 10 – 1. A.1 – 5**

Zapisnik sa javne rasprave studije
„R a z v o j l o v s t v a“

“CEPOS” Centar za podršku održivom gazdovanju šumskim resursima,
Kolodvorska 13/II, Sarajevo

Izvršni direktor:
Prof. dr Mirza Dautbašić, s.r

Konsultanti:
Saša Kunovac mr. sc
Živko Rapaić mr. sc
Marijan Grubešić Prof. dr. sc
Bajram Pešković dipl. ing šum.

Na osnovu upućenih poziva koji su institucijama proslijeđenih putem fax-a i e-mail-a na 40 adresa, potvrdu o učešću na Javnoj raspravi (također putem e-maila) uputilo je 19 institucija.

Na Javnoj raspravi, učeštvovalo je 30 učesnika iz različitih institucija (prilog skenirana lista učesnika na Javnoj raspravi)

Za vrijeme Javne rasprave svi učesnici su imali mogućnost, osim usmenog obraćanja, da i pismeno iznesu svoje komentare, sugestije i primjedbe, te postavljaju pitanja ili daju primjedbu – sugestiju putem anonimnog Upitnika koji je kreiran i ponuđen učesnicima da isti dobrovoljno popune.

Javna rasprava za studiju „Razvoj lovstva“, počela je u 10:00 sati kako je i bilo predviđeno programom.

Prisutnima se najprije obratio direktor CEPOS-a Prof. dr Mirza Dautbašić, koji je pozdravio sve prisutne, predstavio ekspertni tim koji je učestvovao u izradi studije i ukratko objasnio program današnjeg rada.

Nakon toga, prisutne je u ime Šumarskog Savjeta Federacije BiH pozdravio i Predsjednik Savjeta, Omer Pašalić dipl.ing.šum.

Koordinator studije i vođa ekspertnog tima, Saša Kunovac mr.sci, nakon kratkog pozdrava prisutnima, prezentirao je sadržaj studije u ukupnom trajanju od 65 minuta.

Nakon izlaganja uslijedila je pauza za kafu a potom diskusija.

1. Prvi se za riječ javio g. Dragan Guberac, predsjednik Lovačkog društva „Fazan“ Odžak i dopredsjednik Lovačkog Saveza Herceg-Bosne, koji je izrazio svoje zadovoljstvo sadržajem studije, naglasivši kako su najvažniji problemi dobro definisani i da podržava težište studije koje je dato na ustanovljenje i dodjelu lovišta u Federaciji BiH, kao osnovni uslov za iole ozbiljniji razvoj lovstva. U drugom dijelu svoje diskusije podržao je prijedlog naveden u studiji za uspostavljanjem jakih centara za uzgoj pernate divljači po uzoru na nekadašnje fazanerije u Posebnim lovištima „Mera“ i Međutinjama“.
2. Slijedeći diskutant bio je Salem Alihodžić dipl.ing.šum., predsjednik Saveza lovačkih organizacija u Bosni i Hercegovini, koji je nakon pozdrava prisutnima, najprije izrazio svoje nezadovoljstvo mjestom održavanja javne rasprave, napomenuvši kako je trebalo izabrati mjesto sa bogatijom lovnom tradicijom. Nakon toga je rekao da SLOuBiH, te lovačka društva nisu zadovoljna ponuđenim dokumentom, te da mu je na skupštini Saveza održanoj 07.05.2011. godine data obaveza da iznese mišljenje lovaca o ponuđenoj studiji. Najprije je dao primjedbe na činjenicu da se studija „razvoj lovstva“ nalazi u okviru šumarskog programa FBiH te rekao da je bilo potrebno da se program razvoja lovstva napravi posebno. Takođe je izrazio svoje nezadovoljstvo što Lovački savezi nisu uključeni u izradu studije i predložio da se održi još jedna javna rasprava. U daljoj diskusiji dao je uopštene primjedbe o sadržaju studije, naglasivši da su u studiji trebalo da se nađu i ugrožene vrste divljači, minirane površine, lovne i nelovne površine, te brojno stanje divljači i kulturno historijska bogatstva BiH. Takođe je dao primjedbe u pogledu pravilnika koje je potrebno uskladiti sa Zakonom o Lovstvu FBiH, odnosno predložio da se navedu svi pravilnici, kao i da se razmotri redoslijed aktivnosti, odnosno konkretna primjedba je bila zašto je na prvo mjesto stavljeno ustanovljenje lovišta pa tek onda usklađivanje zakona i podzakonskih akata

rekavši da bi trebalo biti obrnuto. Posljednja konkretna primjedba odnosila se na planirana finansijska sredstva odnosno na iznos za jednu veću fazaneriju koji je viši u odnosu na ostale planirane aktivnosti.

3. Na ovu diskusiju najprije je odgovorio direktor CEPOS-a Prof. dr Mirza Dautbašić, koji je objasnio da je za svaku studiju bio raspisan javni poziv, te ukoliko su lovački savezi željeli da rade ovu studiju trebali su i aplicirati na istu.
4. Koordinator studije, Saša Kunovac, objasnio je da za ovu studiju kao i za svaku drugu postoji definisan projektni zadatak, koga se ekspertni tim prilikom izrade studije i držao u potpunosti. Takođe je naglasio da je studija o ugroženim vrstama divljači u BiH (najvažnijim) završena još 2006 godine a nakon toga i posebna studija o divkozama. U pogledu površina, objasnio je da se u Univerzitetskom udžbeniku „Rejonizacija i kategorizacija lovišta u FBiH“ nalaze sve relevantne površine, lovne, nelovne i struktura površina prema Pravilniku o katastru lovišta uz najvažnija prirodna obilježja Federacije i svakog pojedinog kantona. Takođe je podvukao, da ako je u početnom dijelu studije istaknuto da lovišta nisu ustanovljena i dodijeljena na gazdovanje, svi podaci dobijeni od „korisnika“ lovišta bili bi vrlo upitni i netačni. Na kraju je ponovo naglasio da je najvažnija aktivnost u sadašnjoj situaciji ustanovljenje i dodjela lovišta u skladu sa Zakonom o lovstvu FBiH, da bi se uopšte moglo pristupiti planskom gazdovanju i planiranju, te obradi podataka, a ne da se održava postojeći vakuum i neuređenost.
5. Slijedeći se za diskusiju javio g. Ivica Lučić, sekretar Lovačkog Saveza Herceg-Bosne, koji je podržao izlaganje Salema Alihodžića, te izrazio nezadovoljstvo neangažovanjem saveza u izradi studije i zanemarivanjem populacije lovaca. U daljoj diskusiji je rekao da su lovci stavljeni pred „svršenu stvar“. Nakon ovoga je rekao da u studiji ima i jako dobrih stvari, ali da nije mogao prepoznati „sutra“ u studiji. Takođe je dao primjedbu na pominjanje lovačkih saveza u problemu stvaranja novih i novih korisnika lovišta.
6. Replicirao je Prof. dr Mirza Dautbašić, koji je rekao da stvar nije „svršena“ i da je tako ne bi bila organizovana javna rasprava kao što je to slučaj.
7. Ponovo se za diskusiju javio salem Alihodžić, koje je rekao da SLOuBiH ima stručni savjet koji je mogao uraditi ovu studiju te da bi ukoliko ima sredstava trebalo održati javnu raspravu u kojoj bi lovci direktno učestvovali.
8. Nakon ovoga, za diskusiju se javio g Vlado Soldo, koordinator studije ispred Šumarskog Savjeta FBiH rekavši da je ovo radna verzija studije i da je po njegovoj procjeni dobro napravljena. Dalje je istakao da je projektni zadatak možda i pretežak ako se sagleda dato vrijeme i finansijska nadoknada, te da su prilikom izrade projektnog zadatka članovi savjeta pokušali biti realni i objektivni što je moguće više. Čestitao je konsultantu po pitanju analize međunarodnih konvencija i domaćeg zakonodavstva istakavši da je cilj studije postaviti dobre temelje za razvoj lovstva, te da su problemi dobro identifikovani a u nekim dijelovima i više nego što strategija zahtijeva. Na kraju je rekao da su sve primjedbe dobro došle te da će ih ekspertni tim razmotriti i na odgovarajući način dopuniti studiju.
9. S obzirom da se niko više nije javio za diskusiju, koordinator studije Saša Kunovac, zamolio je sve učesnike da do slijedećeg petka dostave svoje konkretne primjedbe na studiju u pismenoj formi ili putem e-maila.
10. Nakon završene diskusije, direktor CEPOS-a pozvao je prisutne na zajednički ručak, čime je javna rasprava i okončana.

Učesnicima javne rasprave podijeljeni su i odgovarajući upitnici, te u ovom dijelu iznosimo njihove rezultate na osnovu popunjenog 21 upitnika:

- ☞ Na pitanje „Da li ste zadovoljni lokacijom i terminom održavanja javne rasprave?“, devetnaest (19) učesnika odgovorilo je sa DA, a dva (2) sa NE.
- ☞ Na pitanje „Da li ste zadovoljni načinom prezentacije studije?“, 5 (5) učesnika je odgovorilo sa DOBRO, osam (8) sa VRLO DOBRO i osam (8) sa ODLIČNO.
- ☞ Na pitanje „Da li su rezultati u Studiji u skladu sa Vašim očekivanjem?“, dva (2) učesnika su odgovorila sa NE, dvanaest (12) sa DJELOMIČNO, a šest (6) sa U POTPUNOSTI, dok u jednom upitniku nije dat nikakav odgovor.

U rubrici „Vaš komentar na studiju (primjedbe-sugestije)“ dato je ukupno trinaest (13) komentara, koje navodimo:

- ☞ Kod ustanovljenja katastra za lovište potrebno je uvažiti postojeću zakonsku regulativu a posebno uredbu o jedinstvenom institucionalnom informacionom sistemu, nosiocima jedinstvenog informacionog sistema, metodologiji i obradi podataka te jedinstvenim obrascima na kojima se vode evidencije. Kod FMPU pokrenuti inicijativu za izmjenu uredbe tako da se predloži novi obrazac za vođenje evidencije o lovstvu i imenovati nosioca tematskog područja koji će odgovarati za vjerodostojnost i tačnost podataka. Lov se trenutno vodi u resoru privrede tako da su podaci skoro pa nikakvi.
- ☞ Vrlo kvalitetna studija čije smjernice treba u potpunosti implementirati.
- ☞ Studija odlična.
- ☞ U akcionom planu kao jednu od mjera treba predvidjeti stimulatívne mjere za kontrolisani uzgoj autohtonih vrsta divljači.
- ☞ U kvalitativnom smislu nije uloženo puno truda u samu pripremu prezentacije. Jako puno teksta, mali font. Nisu navedeni stvarni uzroci spore implementacije zakona o lovstvu, ustanovljenja lovišta, dodijele lovišta na gospodarenje.
- ☞ Za svaku aktivnost iz akcionog plana dati indikatore, finansije, prioritet, implementatore i rokove. Cites i Bernska konvencija treba da budu inkorporirani u principe, ciljeve i akcioni plan bez obzira da li su ratifikovane ili ne.
- ☞ Istinita slika stanja u lovstvu, vrlo dobro obrađena tematika stanja i vrlo stručna prezentacija teme na zavidnom organizacionom nivou.
- ☞ Odlično pripremljeno sa željeom da akcenat bude i na inspekciju i imenovanje (insistiranje) lovačkih inspektora.
- ☞ Kao jedan od prijedloga mjera smatram da bi trebalo biti i formiranje lovno-privrednih područja na prostoru FBiH sa ciljem jedinstvene forme politike sa krupnom divljači.
- ☞ Ima li mogućnosti da zakon o lovstvu sa svim pravilnicima doživi sudbinu zakona o šumama sa svim pravilnicima, šta sa oblasti lovstva u tom slučaju?
- ☞ Studija je obuhvatila svu tekuću problematiku s kojom se susreće oblast lovstva. Sama studija je vrlo stručno izložena uz sve pohvale.
- ☞ Studija se bavi konstatiranjem ranijeg i sadašnjeg stanja u lovištu, daje problematiku razvoja lovstva ali ne daje strateške smjernice razvoja lovstva u FBiH. Nema jakih i konkretnih mjera razvoja lovstva u budućnosti.
- ☞ Da se u što kraćem periodu izradi uputstvo o načinu, uslovima utvrđivanju i visine naknade za koncesije (koncesiona naknada).

U rubrici „Vaše pitanje prezentatorima u vezi predmetne Studije“ zabilježeno je šest (6) pitanja koje takođe navodimo:

- ☞ Šta činiti da se studija u potpunosti i realizuje, odnosno da se sve ne završi na današnjoj studiji?
- ☞ Imate li podršku vladajućih struktura u istrajanju dovođenja stanja u lovstvu na višu razinu u FBiH?
- ☞ Kada će se u svim županijama imenovati Kantonalni inspektori?
- ☞ Može li koncesionar u lovištu bez stručnjaka u predmetnoj oblasti?
- ☞ Koliko trenutno imamo potencijalnih stručnjaka da ponudimo domaćim (stranim) koncesionarima u lovištima?
- ☞ Prilikom participacije treba posebnu pažnju posvetiti na brdske (bajkere) motocikličke klubove tj. kako usaglasiti površine za odvijanje tih vožnji uz bitno obilježavanje tih staza kroz staništa divljači?
- ☞ Kako "natjerati" nadležne institucije da provedu zakon o lovstvu?

U zadatom roku, do petka 03.06. 2011. godine, putem e-maila, pristigle su primjedbe SLOuBIH, koje su identične transkriptu sa javne rasprave, odnosno veoma uopštene, te sa primjedbama koje nisu predmet Studije. Takođe su pristigle primjedbe g. Kemala Starogorčića, koje se odnose na način finansiranja posebnih lovišta, što takođe nije u projektnom zadatku Studije.

Prilog:

- Spisak učesnika na Javnoj raspravi

Sarajevo, 02. 07. 2011. godine

Zapisnik sačinio:
Saša Kunovac mr. sci s.r.

BOSNA I HERCEGOVINA
 FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
 Federalno ministarstvo poljoprivrede,
 vodoprivrede i šumarstva
 Savjet za izradu Šumarskog Programa FBiH

"CEPOS" Centar za podršku održivom
 gazdovanju šumskim resursima,
 Kolodvorska 13/II, Sarajevo

Javna rasprava
 Tema: Šumarski Program Federacije BiH
 Studija „Razvoj lovstva“.
 Odžak, 27.05.2011. godine

R. br.	Ime i prezime	Institucija	Funkcija	Kontakt (e-mail ili telefon)	Potpis
1.	OHLE PAŠALIĆ	FMPVŠ - FUV	direktor	jus@bil.net.ba	
2.	ALOJA DUBČEK	FMPVŠ - PIV ŠUM. I POLJ.	DIREKTOR	aloja.dubcek@bil.net.ba	
3.	JUSUF ČANKIĆ	J.P. ŠUM. I POLJ. IZ OBLASTI	gl. inženjer	gl.ing@fpmvsh.gov.ba	
4.	VITAS SELVA	FMPVŠ	gl. inženjer	vivas@fpmvsh.gov.ba	
5.	KUTUPEN BATOR	FMPVŠ	St. šum. inženjer	kutupen.bator@fpmvsh.gov.ba	
6.	VIČIĆ LUCIĆ	LOVNIŠKI SRJEZ HR	inženjer	vi.lic@lovnishr.hr	
7.	VLADO BOJINAK	LOVNIŠKI SRJEZ HR	gl. inženjer	vlado.bojinak@lovnishr.hr	
8.	AMINA ŠTAMBUK	LOVNIŠKI SRJEZ HR	gl. inženjer	amina.stambuk@lovnishr.hr	
9.	BEGO PARIĆ	SPD ŽRK OLOŠ	inženjer	begovic@spdzrk-oloh.hr	
10.	JEVIĆ KONJALIĆ	KUŠIĆ	inženjer	jevic@kusic.hr	
11.	BALEMIĆ ALIJA	ŠUMARSTVO I ODRŽIVOST	inženjer	alija@sumarstvo.gov.ba	
12.	SUBAŠIĆ VELIĆ	UPRAVA ZA ŠUM. I POLJ.	inženjer	velic@sumarstvo.gov.ba	
13.	MAJLIĆ MARIJA	UPRAVA ZA ŠUM. I POLJ.	inženjer	marija@sumarstvo.gov.ba	
14.	TOŠIĆ PAVLE	UPRAVA ZA ŠUM. I POLJ.	inženjer	pavle@sumarstvo.gov.ba	
15.	KEMAL STANOVIĆ	MINISTARSTVO ZA ŠUM. I POLJ.	inženjer	kemal@sumarstvo.gov.ba	
16.	DIRDAN GUBIĆ	MINISTARSTVO ZA ŠUM. I POLJ.	inženjer	dirdan@sumarstvo.gov.ba	

R. br.	Ime i prezime	Institucija	Funkcija	Kontakt (e-mail ili telefon)	Potpis
17.	Muhammed Pašić	UD "IZAZIVNI VEŠTAČKI OŠ, JENAVIJE"	gl. upr.	031-961-976	
18.	MUSTAFA BARIĆ	J.P. ŠPD ŽAK DOBROVAČKI	UPRAVNIK OŠ, JENAVIJE	062-991-713	
19.	Nijze Hunkić	J.P. ŠPD ŽAK DOBROVAČKI	Učiteljica 75	061-706-811	
20.	SENAD PALE	J.P. ŠPD ŽAK DOBROVAČKI	ŠEF UČITELJSKOG TIMA	061-796-993	
21.	Muhammed Pašić	J.P. BRS "DIOVA GRANIČNA"	ŠEF UČITELJSKOG TIMA	069-552-300	
22.	PTANO MILOŠEVIĆ	J.P. BRS "DIOVA GRANIČNA"	ŠEF UČITELJSKOG TIMA	061-688-646	
23.	ZELVANA GRANOVIĆ	J.P. "KARLOVAČKI TRGOVAČKI"	Učiteljica	063-333-585	
24.	ĐOKIĆA ENVER	FUPU	Školski savjetnik	061-191-210	
25.	BEKOVIĆ IZIFRAM	FUPU	Načelnik škole	061-1503-97	
26.	Muhammed Pašić	CEPOS	12. v. D.R.	033-2020-556	
27.	ĐUKIĆ BARIĆ MILOŠEVIĆ	SAVEZ. LOU. DR. B.H.	SEKRETAR	033-614003	
28.	KENAN VLEDER	Fakultet sporta	doc. dr.	061-119-940	
29.	RASIM LAKOVA	Fakultet sporta	doc. dr.	061-625-580	
30.	SANIĆ KUROVA	Fakultet sporta	koordinatorica	061-109-146	
31.					
32.					
33.					
34.					
35.					
36.					
37.					
38.					
39.					
40.					